

Ersta Sköndal Högskola
Institution för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 Hp

**Hur arbetar skolor förebyggande och åtgärdande med mobbning
och kränkande behandling som sker på sociala medier?
En kvalitativ studie med skolkuratorer**

Isabella Abdi & Johanna Siverling

Handledare: Anders Kassman

Examinator: Marie Nordfeldt

Vetenskapsteori och forskningsmetoder i socialt arbete III, 15 HP

SOC 63, VT 2015

Förord

Vi är två socionomstudenter som under vår praktik arbetade som kuratorer. Den ena skribenten gjorde sin praktik på ett Habiliteringscenter för barn med funktionsnedsättning och den andra skribenten praktiserade med likabehandlingsarbete på en grundskola. Under praktiken växte vårt intresse för kuratorns roll sig allt större. Vi har under vår praktik kunnat observera att kuratorn är i det sociala arbetet en viktig kärna, där stöd och samtal är det som värdesätts. Vi blev snabbt ense om att det är skolkuratorers arbete med mobbing och kränkande behandling som sker på sociala medier som vi ämnar undersöka i denna studie.

På en skola arbetar en skolkurator med skolpersonal, elever samt föräldrar. Fokus i dess arbete är att samtala och stödja elever som har svårigheter med den psykosociala miljön eller i skolarbetet. En skolkurator kan bland annat arbeta med att samtala om elevens livssituation, förbättrad skolmiljö samt arbeta med studiemotivationen. Vidare kan arbetet handla om att handleda skolpersonal eller att samarbeta med andra myndigheter. Arbetet som skolkurator kan även innebära att arbeta förebyggande, ett exempel är att arbeta med att förebygga mobbing och kränkande behandling som sker på sociala medier (Arbetsförmedlingen.se, 2013).

Som blivande socionomer kommer vi sannolikt i det sociala arbetet möta människor i olika åldrar, bakgrunder, yrkesprofessioner, levnadsförhållanden och så vidare. Vi kommer möta människor som bland annat behöver rådgivning, support och hjälp för att klara sig igenom olika sorters problem som kan uppstå i livet. Vi vill med denna kandidatuppsats belysa skolkuratorns roll i det sociala arbetet och fördjupa oss i skolkuratorns arbete med mobbing och kränkande behandling som sker på sociala medier.

Vi vill tacka vår handledare Anders Kassman som givit oss värdefull handledning och för det stöd han givit oss under arbetets gång. Vi vill även tacka alla de respondenter som deltagit i studien och inte enbart givit av sin tid utan även delat med sig av sina erfarenheter, kunskaper och sitt engagemang. Uppsatsen skulle inte ha varit möjlig att genomföra utan deras medverkan. Slutligen vill vi tacka våra nära och kära som stöttat och ständigt funnits till hands för oss under arbetets gång.

Isabella Abdi och Johanna Siverling

Stockholm 2015

Sammanfattning

Nyckelord: Skolkurator, mobbning, kränkande behandling, sociala medier, likabehandlingsplan, förebyggande, åtgärdande

Sammanfattning: Internet har idag blivit en stor och stark social mötesplats för ungdomar. En stor del av deras kommunikation sker idag genom olika sociala forum som exempel Facebook, Twitter och Youtube. Internet skapar utrymme för frihet och uttryck. Å andra sidan kan det negativa med de olika sociala forumen vara att ungdomar kan fara illa genom att integriteten kränks på olika sätt. Trots att internet kan vara ett sätt för ungdomar att umgås på och därmed en social arena kan alltså risken för mobbning och kränkande behandling förekomma. Då människor i större utsträckning har tillgång till internet och mobiltelefoner resulterar det vidare till att mobbning och kränkande behandling som sker på nätet följer offret överallt i den dagliga tillvaron. Detta kan resultera i att nätmobbningen och nätkränkningen inte enbart sker på fritiden utan följer även med ungdomarna in i skolans värld. När denna typ av mobbning och kränkande behandling följer ungdomen in i skolans värld har skolan enligt lag skyldighet att agera. Hela skolans personal, föräldrar och elever är involverade i arbetet med att förebygga mobbning och kränkande behandling. Det krävs även att hela elevhälsan är delaktiga och där är nyckelpersonen, skolkuratoren. Utifrån detta är vårt syfte och vår ambition med denna studie att undersöka hur skolkuratorer i skolan hanterar problematik (mobbning, kränkande behandling, trakasserier samt diskriminering) som uppkommer på grund av sociala medier. Detta kommer att ske genom åtta kvalitativa intervjuer med skolkuratorer. Urvalet har begränsats till Norrort i Stockholm, där åtta grundskolor slumpmässigt valts ut. Vidare har även en intervju med en projektledare från organisationen Friends ägt rum. Studien bygger på tankarna bakom primär, sekundär och tertiär brottsprevention. Teorin som använts för att analysera resultatet är Sulers ”The online disinhibition effect”.

Huvudslutsatserna i studien är att mobbning som sker på sociala medier är ett svårt problem för skolkuratorerna att arbeta med. Skolkuratorerna uttrycker att det oftast inte handlar om mobbning utan om att personen istället utsätts för en kränkande behandling, detta då eleverna inte tänker sig för när det uttrycker sig på internet. En annan slutsats är att skolkuratorerna inte skiljer på traditionell mobbning och mobbning som sker på sociala medier och att deras förebyggande arbete är väldigt generellt.

Abstract

Title: How do schools work with prevention and rectification of bullying and degrading treatment that occurs on social media?

Keywords: School curators, bullying, degrading treatment, cyber bullying, social media, equal treatment plan, prevention, rectification

Summary: The Internet has now become a large and strong social meeting place for young people. A large part of their communication takes place today through various social forums such as Facebook, Twitter and Youtube. Internet creates space for freedom and expression. On the other hand, the negative with the various social forums can be that young people can suffer harm by the integrity violated in various ways. Although the Internet can be a way for young people to socialize and thus a social arena, can thus the risk of bullying and degrading treatment occur. As people increasingly have access to the internet and mobile phones, it results in that bullying and degrading treatment online can follow the victim everywhere in daily life. This can result that bullying and degrading treatment online are not only leisure but also complies with the young people into the world of school. When this type of bullying and degrading treatment follows the youth into the world of school, the school has statutory obligation to act. The entire school staff, parents and students are involved in efforts to prevent bullying and degrading treatment. It is also required that the entire student health is involved and where the key person is the school curators. Based on this, our purpose and ambition of this study is to investigate how school counselors at school handling problems (bullying, degrading treatment, harassment and discrimination) arising out of social media. This will be done through eight qualitative interviews with school curators. The selection is limited to Norrort in Stockholm, where eight primary schools was randomly selected. Furthermore, even an interview with a project manager from the Friends organization took place. The study builds on the ideas behind the primary, secondary and tertiary crime prevention. The theory that we use to analyze the result is Sulers "The online disinhibition effect".

The main conclusions of the study are that bullying that is happening on social media is a difficult problem for school curators to work with. The school curators expresses that it is usually not about bullying it is about when the person is being offended, this is when students do not think about when they expresses itself on the internet. Another conclusion is that school curators did not distinguish between traditional bullying and bullying on social media and their prevention work is very general.

Innehåll

Inledning.....	6
Problemformulering.....	7
Syfte.....	7
Frågeställningar.....	7
Bakgrund.....	8
Definitioner.....	8
Lagar.....	9
Främjande, Förebyggande och åtgärdande.....	10
Primär, sekundär och tertiär prevention.....	11
”Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011”.....	12
Skolans organisation.....	13
Elevhälsan och skolkuratorns arbete.....	14
Litteraturgenomgång.....	15
Tidigare forskning.....	15
Rapporter och undersökningar.....	18
Friends.....	18
Skolverket rapport 353.....	19
Novus-undersökning.....	20
Teori.....	21
The online disinhibition effect.....	21
Sökning av litteratur.....	23
Metod.....	24
Urval.....	25
Reliabilitet och validitet.....	26
Generaliserbarhet och teoretisk mättnad.....	26
Etiska överväganden.....	27
Resultat.....	21
Skolkurator från skola 1.....	29
Skolkurator från skola 2.....	32
Skolkurator från skola 3.....	33
Skolkurator från skola 4.....	36
Skolkurator från skola 5.....	38
Skolkurator från skola 6.....	41
Skolkurator från skola 7.....	43
Skolkurator från skola 8.....	47
Friends.....	49
Analys/slutsatser.....	52

Diskussion.....	56
Fortsatt forskning.....	58
Referenslista.....	59
Bilaga 1.....	61
Bilaga 2.....	62
Bilaga 3.....	63
Bilaga 4.....	64
Bilaga 5.....	65

Inledning

Vad gör du om ditt eget eller någon annans barn blir hotat, hånat eller uthängt på nätet? Kanske dyker det upp en elak bild eller en taskig kommentar som får allt fler ”Gilla” på Facebook eller någon blogg. Idag har varannan ung mellan 12 och 16 år blivit utsatt för kränkning på nätet eller via mobilen (Tryggabarn.nu, 2013).

Precis som för ”traditionell” mobbning är nätmobbning olagligt och kan rubriceras som förtal eller olaga hot. Det kallas för mobbning när en person om och om igen blir utsatt för kränkningar, diskrimineringar eller trakasserier (Tryggabarn.nu, 2013).

Siffror från Berg & Sohlander Cassel (2012) visar att sju till åtta procent av alla elever i skolan är mobbade. Det motsvarar cirka 50 000 elever. Hernadis (2008) siffror visa att mer än hälften av alla 14-18åringar är mobbade på nätet. Andra undersökningar visar att siffrorna är relativt stabila över tid.

Användningen av befintliga teknologier (som datorer, surfplattor och mobiltelefoner) har förändrats genom utvecklingen av olika typer av sociala medier. De sociala medierna har under de senaste åren ökat i antal och de fortsätter att öka. De har nått ut till en stor massa och det gör att det idag är lätt att dela med sig utav bild, ljud, text och videos. Genom användandet av olika sociala nätverkssajter ges en möjlighet att samverka, utbyta, dela tankar och åsikter med andra. Det har påvisats i undersökningar att internetanvändning generellt sett är större bland unga (Bergström & Wadbring, 2010, s.435, 439). Nätet har blivit en social mötesplats för ungdomar. Det går att skilja på tre huvudspår av vad ungdomar gör på nätet: de roar sig, de umgås och de lär sig. Detta lärande har dock inte alltid varit tydligt för omgivningen. Lärandet har inneburit att ungdomar har kunnat utveckla strategier för det dem upplever som negativt på internet. De flesta ungdomar kan hitta strategier för hur de ska hantera situationer som bland annat kränkande behandling, trakasserier och diskriminering som uppstår på internet (Dunkels, 2012, s.44-45). Däremot finns det en risk för situationer som ungdomarna inte kan hantera. Begreppet nätmobbning, eller som används i denna studie, mobbning på sociala medier, har uppmärksammats allt mer under 2000-talet (a.a., s.75-76). Bland annat har det kunnat konstateras att den som är mobbad i skolan idag kan bli förföljd av mobbarna hem detta då mobbningen kan fortsätta via sociala medier på internet och mobiltelefonen. Den digitala kommunikationen har med andra ord förändrat möjligheterna att mobba. Mobbningen kan följa med människan varthän han/hon går och det kan vara svårt att känna sig trygg i sitt eget hem (Enochsson & Olin, 2007, s.145).

Skolan har enligt skollagen (2010:800) kap.6 och diskrimineringslagen (2008:567) skyldighet att skydda mot kränkningar, diskriminering samt trakasserier. På grund av internet- och mobiltelefon användandet har gränserna mellan skoltid och fritid allt mer suddats ut för ungdomar. Detta bidrar till att kränkningar via sociala medier kan inledas på fritiden och sedan fortsätta in i skolans värld. Om kränkningarna fortsätter in i skolans värld har skolan enligt lag skyldighet att agera (Enochsson & Olin, 2007, s.146-148).

Det krävs att hela skolan, allt ifrån skolpersonal, föräldrar samt elever under rektorns ledning är involverad i arbetet med att förebygga mobbning. Hela elevhälsan behövs i det arbetet där de olika professionerna kan bidra med sin specifika kompetens. Skolkuratoren är i det förebyggande arbetet en central roll med tanke på sin kombinerade sociala samt psykosociala kompetens (Alin, Åkerman, Arrhenius, Erkers, Malmberg, Millberg, & Rosengren, 2014).

Problemformulering

Internet är en social mötesplats för ungdomar att umgås på. Det finns fördelar med internetanvändandet för att det möjliggör för människor att kommunicera, dela bilder, och hålla kontakt med varandra. Samtidigt finns det nackdelar med användandet av internet där risken för mobbning kan förekomma. En person kan bli mobbad på sociala medier genom att exempelvis en pinsam bild på personen publiceras till en stor folkmassa eller att han/hon får elaka kommentarer. Mobbning på sociala medier kan fortsätta över en lång tid och behöver inte betyda att det får ett slut när personen stänger av datorn eller mobiltelefonen. Det behöver heller inte innebära att personen inte känner mobbaren, tvärtom kan det vara en mobbare från samma skola eller till och med en från samma klass. Grundskolan är en obligatorisk skolgång och innebär därmed att elever spenderar den största delen av sin vardag i skolan. Det kan leda till att mobbningen inte enbart sker på fritiden utan även följer med in i skolans värld. Då det följer med in i skolans värld har skolan skyldighet att utreda vad som skett. Detta innebär att skolans verksamhet måste ha kunskap om hur sociala medier används och måste ha kompetens för att kunna se och trygga de som har blivit utsatta (Dunkels, 2012, s.44-45, 76-77). Det är framförallt skolkuratoren, med sin sociala och psykosociala kompetens, som har i uppdrag att arbeta med ungdomar som mår dåligt på grund utav mobbning som sker på sociala medier (Alin, m.fl., 2014).

Syfte

Studiens syfte är att undersöka hur skolkuratorer i skolan hanterar problematik (mobbning, kränkande behandling, trakasserier samt diskriminering) som uppkommer på grund av sociala medier?

Frågeställningar

1. På vilket sätt arbetar skolkuratoren och övriga skolan förebyggande mobbning och kränkande behandling som sker på sociala medier?
2. Hur arbetar skolkuratoren åtgärdande när någon har blivit mobbad på sociala medier?

Bakgrund

Detta kapitel tar upp sådan information som anses ge en större förståelse av mobbning som sker på sociala medier och handlar även om skolans ansvar av att arbeta med att reducera mobbning.

Informationen presenteras i avsnitten; Definitioner, Lagar, ”Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011”, Skolans organisation och slutligen Elevhälsan och skolkuratorns arbete.

Definitioner

I uppsatsen används begrepp som *diskriminering*, *kränkande behandling*, *trakasserier*, *sexuella trakasserier*, *mobbning* och *sociala medier*. Nedan ges en förklaring till begreppen. Det är dock viktigt att veta att olika personer och organisationer använder sig utav lite olika definitioner på begreppen och nedan återges den definition som vi använder oss utav.

Diskriminering: En handling definieras som diskriminering då någon blir utsatt utifrån de sju diskrimineringsgrunderna: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder (1 kap, 1 § diskrimineringslagen). För att en handling ska klassas som diskriminering ska den som diskriminerar vara i en maktposition till den som blir diskriminerad. I en skola är det huvudmannen eller personalen som kan göra sig skyldig till diskriminering utav en elev (Skolverkets allmänna råd, 2012, s 8).

Trakasserier: innebär då parterna är jämbördiga mellan varandra. Trakasserier har sin grund i de sju diskrimineringsgrunderna (Skolverkets allmänna råd, 2012, s.9).

Sexuella trakasserier: Om en persons värdighet blir kränkt utifrån en handling av sexuell natur kallas det för sexuella trakasserier (ne.se).

Kränkande behandling: Det handlar om kränkande behandling då någon blir sårad eller förolämpad utan att det har sin grund i de sju diskrimineringsgrunderna. Parterna är jämbördiga mellan varandra och handlingen sker en enstaka gång (Skolverkets allmänna råd, 2012, s.9).

Mobbning: Mobbning är när någon/några medvetet och med avsikt försöker tillfoga en eller flera personer obehag eller skada upprepade gånger, under en viss tid. Mobbning kan ske verbalt, fysiskt, genom gester eller genom utfrysning. Vidare menar Skolverkets allmänna råd (2012, s9) att det ska förekomma en ojämn maktbalans mellan den som utsätter och den som blir utsatt.

Sociala medier: Att bli kränkt, trakasserad, diskriminerad eller mobbad på sociala medier kan ske på olika sätt. Det kan ske genom ryktesspridning, hotfulla eller elaka meddelanden eller bilder. Det kan även handla om att en person blir utfrysad (Brottsrummet.se). Med sociala medier menas all typ av skriftlig och bildlig kommunikation som sker på dator, surfplatta och mobiltelefoner. Mobbning på sociala medier och nätmobbing ses som synonymer i denna uppsats.

I studien används begreppet kränkande behandling som ett paraplybegrepp för all typ av utsatthet som sker en enstaka gång.

Lagar

De lagar som är relevanta för denna studie är *skollagen (2010:800)* kapitel 2 och 6 samt *diskrimineringslagen (2008:567)* kapitel 1 till 3. I detta avsnitt presenteras först skollagen och därefter diskrimineringslagen.

Skollagen är det regelverk som vägleder skolans verksamhet. Förordningar, föreskrifter och allmänna råd står som komplement till skollagen. Skolverket tar fram juridisk vägledning för hur skolor ska arbeta i sin planering och i den dagliga verksamheten. Men det är kommunen och skolan själv som bestämmer hur arbetet ska utformas (Skolverket.se, 2013b).

År 2010 kom den nya skollagen som ersatte den gamla skollagen (1985:1100) med den skollag som är tillgänglig idag. I den nya skollagen befästes elevhälsans ställning. Det står i 2 kapitlet 25 § att varje elev i en skola ska ha tillgång till medicinsk, specialpedagogisk, psykologisk samt psykosocial kompetens. I denna paragraf specificeras det med att varje elev ska ha tillgång till en skolkurator. Alla i elevhälsan har i uppdrag att arbeta både förebyggande samt hälsofrämjande. Utifrån denna nya bestämmelse har Skolverket under åren 2012 – 2015 beslutat att huvudmannen för en skola kan ansöka om stadsbidrag till att öka personaltätheten inom elevhälsan. Bidraget kan sökas för följande personalkategorier: skolläkare, skolsköterska, skolkurator, skolpsykolog, lärare med specialpedagogisk kompetens och speciallärare (Skolverket.se, 2015).

I 2 kapitlet 9 § skollagen står det att pedagogiska arbetet ska ledas och samordnas av en rektor. Särskilt ska rektorn verka för att utbildningen ska utvecklas. I 10§ förklaras vad rektorn har för ansvar. Rektor beslutar om den inre organisationen och ansvarar för resursfördelningen. Rektor har även i uppgift att fatta beslut och ansvara för föreskrifter som framgår i denna lag och andra författningar. Rektor får uppdraga åt andra anställda att ansvara för enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avser det som står i denna paragraf.

I 1 kapitlet 4 § skollagen står det om syftet med utbildningen. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt utifrån de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på, samt förmedla och förankra de mänskliga rättigheterna. Det står även att barn och elever ska utveckla och inhämta kunskaper och värden inom utbildningen. Vidare ska utbildningen främja elevernas lust att lära och elevernas utveckling.

Enligt 6 kapitlet som handlar om åtgärder mot kränkande behandling står det i 7 § att åtgärder ska vidtas av huvudmannen för att förebygga samt hindra att elever blir utsatta för kränkande behandling. Vidare står det i 8 § att en plan mot kränkande behandling ska upprättas av huvudmannen varje år. Planen ska innehålla de åtgärder som är behövande för elever för att förhindra och förebygga kränkande behandling. Den 11 § innehåller förbud mot repressalier. En elev som påtalar att någon handlat emot det som står i detta kapitel angående kränkande behandling får inte utsättas för någon typ av bestraffning från huvudmannen eller personalen.

Diskrimineringslagen innehåller bestämmelser om diskriminering och trakasserier. Skolan har i uppgift att motverka detta. Diskrimineringslagen 1 kapitlet 1 § ska främja lika rättigheter samt

möjligheter utifrån sju diskrimineringsgrunder. Dessa är könsöverskridande identitet, kön eller uttryck, religion, etnisk tillhörighet eller trosuppfattning, ålder, sexuell läggning eller funktionsnedsättning. Det står i 3 kapitlet 16 § att en utbildningssamordnare ska uträtta en likabehandlingsplan varje år med en översikt över åtgärder som behövs för att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett de sju diskrimineringsgrunderna och som även ska förhindra och förebygga trakasserier.

Främjande, Förebyggande och åtgärdande

Skolan är genom dessa lagar skyldiga att arbeta med att förhindra mobbning, kränkande behandling, trakasserier, sexuella trakasserier och diskriminering. Detta sker genom skolans främjande, förebyggande och åtgärdande arbete. Dessa begrepp är till stöd för skolans arbete och gör det lättare för skolorna att få en överskådlig bild av arbetet. Vad som finns med i skolans strategi mot mobbning och kränkande behandling och om det finns luckor som behöver täckas upp. Det främjande, förebyggande och åtgärdande arbetet ska bedrivas systematiskt och vara fastlagt i en plan mot diskriminering och kränkande behandling som skolan är skyldiga att göra varje år. Planen kallas ofta lite slarvigt för likabehandlingsplanen. Denna plan lagstodgas i dels skollagen 6 kapitlet 8 § och dels i diskrimineringslagen 3 kapitlet 16 § (se rubriken Lagar) (Skolverkets allmänna råd, 2012, s.10-12).

Det *främjande arbetet* ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, genom att förstärka respekten för allas lika värde och skapa ett gott klimat fritt från kränkningar, mobbning, och diskriminering (Diskrimineringsombudsmannen [DO], 2012, s.3). Det främjande arbetet riktas till alla och ska inte utgå från identifierade problem. Det är ett arbete som sker hela tiden i skolvardagen för att stärka förutsättningarna för likabehandling och för att skapa trygghet (Skolverkets allmänna råd, 2012, s.10). Det *förebyggande arbetet* handlar om att förhindra mobbning, kränkande behandling, diskriminering, trakasserier och sexuella trakasserier. Detta arbete bedrivs riktat mot specifika grupper som är utsatta i skolans miljö eller riktat mot specifika platser och situationer i skolan som känns otrygga för eleverna. Detta arbete bygger på en kartläggning av skolan som sker årligen. Det som framkommer i kartläggningen ska sedan formuleras i mål som skolan ska arbeta med att uppnå under året (DO, 2012, s.3). Det *åtgärdande arbetet* är det arbete som skolan utför då det kommer till skolans kännedom att någon har blivit utsatt (Skolverkets allmänna råd, 2012, s.12). Det åtgärdande arbetet är väldigt lagstyrt från skollagens håll, men det finns ett visst svängrum för skolorna att själva bestämma hur de ska agera i dessa situationer (DO, 2012, s.3). I skollagen framkommer det att alla vuxna i skolans värld som får kännedom om att det skett mobbning eller kränkningar i samband med verksamheten har en skyldighet att anmäla detta till skolrektorn. Skolrektorn ska i sin tur göra en anmälan till verksamhetens huvudman. Huvudmannen ska skyndsamt göra en utredning och vidta åtgärder så att kränkningen inte upprepas och mobbningen stoppas (Skolverket.se, 2013a).

I denna uppsats diskuteras endast det förebyggande och åtgärdande arbetet. Anledningen till det är att det förebyggande och åtgärdande arbetet bedrivs med ett förbestämt fokus i åtanke, medan det främjande riktas sig till alla elever och situationer. Det gör att det inte går att ställa frågan vilket

främjande arbete som bedrivs för att minska kränkande behandling och mobbning som sker på sociala medier. Det främjande arbetet är ett mer generellt arbete som sker på skolan med syfte att skapa trygghet och trivsel på ett mer allmänt plan. Det främjande arbetet faller därmed utanför denna studies syfte eftersom studien har valt ett område som den intresserar sig för.

Det finns något som kallas för primär, sekundär samt tertiär prevention som handlar om hur brott ska förebyggas och åtgärdas. Dessa begrepp är väldigt generella och går att applicera på alla typer av brott, däribland mobbning. Begreppen främjande, förebyggande och åtgärdande baseras på de primära, sekundära och tertiära preventionerna, men i skolans värld har de valt att använda främjande, förebyggande och åtgärdande.

Primär, sekundär och tertiär prevention

Alla preventionerna går under det som juridiken kallar för straffrätt. Primärpreventionen identifierar villkoren för fysiska och sociala miljöer som kan utlösa kriminella handlingar. Det finns en mängd olika typer av primärpreventioner och dessa visar sig i olika former och är lokaliserade i ett brett spektrum av sociala organisationer. Några exempel på primärpreventioner är: designen på omgivningen som till exempel belysning och arkitektur; grannsamverkan som till exempel patrullering i närområdet; privata säkerhetstjänster; allmän avskräckning som till exempel arresteringar; utbildning om till exempel självhjälp och självförsvar eller i avskräckande syfte; social brottsprevention som till exempel system mot arbetslöshet och fattigdom. Primärpreventionen ska hindra risken för att brott eller avvikande beteenden ska uppstå samt att undvika att fortsatt brottslighet ska förekomma (Lab, 1997).

Sekundär prevention handlar om att tidigt identifiera vem eller vilka som är i riskzonen att hamna i brottslighet och ingripa innan personen/erna hamnar i olaglig verksamhet. Det handlar med andra ord om förebyggande arbete. Den sekundära preventionen har som syfte att stödja personerna bort från de skadliga banorna. Den mest kända formen av sekundär prevention är den situationella brottsförebyggande preventionen. Denna form av prevention handlar om att identifiera befintliga problem på mikronivå och att ge institutionella insatser som är framtagna för dessa typer av problem. Lösningarna som kan innefattas inom denna prevention är bland annat att förändra sociala beteenden, fysiska konstruktionsändringar och förbättra övervakningen av personen. Många sekundära förebyggande insatser påminner om primärpreventionen. Det som skiljer de olika preventionerna åt är huruvida deras syfte handlar om att se till att brottslig verksamhet inte uppstår på ett generellt plan (primär prevention) eller om att se till att brottslighet inte uppstår bland identifierade grupper (sekundär prevention). Skolan har en viktig roll inom sekundär prevention, både när det handlar om att identifiera problemsituationer och ungdomar samt att ge insatser för dessa problem som uppkommer. Föräldrar och grannskapet som har en daglig kontakt med individerna i riskzonen har även de en viktig roll inom sekundär prevention.

Tertiär prevention tar hand om de som har hamnat i brottslighet och handlar om att gärningsmannen/männen inte ska begå nya brott. Det tertiära preventionsarbetet vilar på det straffrättsliga systemet. Fängelse eller annan förhindring av rörligheten, åtal, behandling och rehabilitering faller under området. Det som inte hör till rättsväsendet inom denna process är kriminalvårdsprogram, privata aktörer som syftar till att personer inte ska begå nya brott, vissa samhällskorrigeringar samt avledande rättvisa i samhället (Lab, 1997).

”Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011”

Den nya läroplanen trädde i kraft år 2011. Denna text bygger på denna plan.

Grundskolan undervisar elever från årskurs 1 till 9, många skolor har även förskoleklasser. Fritidshemmet är en ”efterskolan” verksamhet som många skolor erbjuder sina elever. Det bör poängteras att skolformerna grundsärskolan, specialskolan och sameskolan inte är representerade i denna läroplan. Dessa skolformer har var sin egen plan. Denna läroplan bygger på förordningar som fastställs av regeringen. Grundskolans kunskapskrav är myndighetsföreskrifter och fastställs därför av Skolverket (Skolverket, 2011a, s.4). I läroplanen står det bland annat att skolan ska främja förståelse för andra människor och främja förmågan att förstå och leva sig in i andra människors villkor och värderingar. All främlingsfientlighet och intolerans ska bemötas med kunskap, diskussion och aktiva insatser (a.a., s.7). Skolan ska skapa ett klimat där alla typer av uppfattningar kan föras fram. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att ta ett personligt ansvar och att utöva inflytande (a.a., s.8).

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell.

Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet. (Skolverket, 2011a, s.7)

Skolans mål är att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter, grundläggande demokratiska värderingar och personliga erfarenheter. Vidare handlar det om att respektera andra människors egenvärde och ta avstånd från att andra utsätts för kränkande behandling. Målet är även att utveckla en förmåga att leva sig in i andra människors situation och utveckla en vilja att handla med deras bästa för ögonen (Skolverkets, 2011a, s.12). Samtidigt står det i läroplanen att skolan har i uppdrag att förbereda eleverna för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de kunskaper som en elev kan behöva för att kunna orientera sig i en komplex verklighet genom ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder som gör att eleven kan tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. En annan viktigt förmåga att utveckla är att kritiskt kunna granska fakta och inse konsekvenserna av olika alternativ. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och

vilja lösa problem (a.a., s.9). Detta kan tolkas som att skolan bör visa eleverna hur de använder en dator och uppmuntra eleverna att använda internet. Eftersom användande av en dator och internet är en stor del av människors vardag är det viktigt för en elev att veta hur de ska använda en dator och hur de bör orientera sig på internet. Internet har ett stort informationsflöde och är ett bra sätt att snabbt och smidigt kunna tillgodose sig med bra information. Därför är internet ett bra verktyg i skolundervisningen. Men trots internets alla fördelar händer det att människor blir kränkta eller mobbade på internet. Skolan ska motverka och åtgärda alla typer av kränkningar och all typ av mobbning som kan påverka elevernas prestation i skolan. Därför är mobbning som sker på sociala medier en av skolans arbetsuppgifter.

Skolans organisation

För att förstå skolkuratorns profession är det relevant att ha en inblick på hur skolans organisation är upplagd. Oavsett om intervjuer endast skett med skolkuratorer är det viktigt att förstå hur skolans verksamhet fungerar då kuratorerna inte står ensamma i arbetet med mobbning som sker på sociala medier, utan hela skolpersonalen och skolorganisationen är involverade i detta arbete.

Enligt Skolverket (2011a, s.11) har varje skola eller förskola en huvudman.

Skolverket förklarar att huvudmannen är den högsta beslutsfattaren och driver skolan.

Huvudmannen har det yttersta ansvaret att se till att brister som förekommer ska åtgärdas. Om skolan är kommunal innebär det att huvudmannen är kommunen. Om skolan är en friskola innebär det att skolan har en styrelse. Denna styrelse är huvudmannen (Skolverket.se, 2013b). Sedan kommer rektorn eller förskolechefen som har det yttersta ansvaret för personalen och innehar den högsta befattningen på självaste förskolan eller skolan. Rektorn på en skola har ansvar för skolans resultat och ska se till att verksamheten inriktas mot de nationella målen. Rektorn ska se till att undervisningen och elevhälsan utformas på ett sätt som gör att varje elev får det stöd som han/hon behöver. Personalen ska få den kompetensutveckling som behövs för att de ska kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett professionellt sätt. Rektorn ska även upprätta kontakt mellan skola och hem om det uppstår problem eller svårigheter för en elev. Skolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och lärarna ska fortlöpande hålla sig underrättade om den enskilde elevens personliga situation. All skolans personal ska särskilt uppmärksamma de elever som är i behov av särskilt stöd (Skolverket, 2011a, s.16,18,19).

För att varje skola ska kunna förhålla sig till de nationella målen måste skolans verksamhet utvecklas. För att detta ska vara möjligt, har huvudmannen ett givet ansvar. För att skolan ska utvecklas kvalitativt måste den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och skolpersonalen ta ett ansvar. Detta ska ske genom att verksamheten prövas och att resultat och nya metoder både utvärderas och följs upp. Det krävs därmed att ett samspel mellan skolpersonal, elever, det omgivande samhället men även hemmen samarbetar tillsammans. Vidare måste all personal som arbetar i skolan följa sig av riktlinjerna som framgår i läroplanen (Skolverket, 2011a, s.11).

Elevhälsan och skolkuratorns arbete

D-Wester (2005, s.9) menar att en skolkurator ska arbeta på individ-, grupp- och organisationsnivå med direkt individinriktat arbete och indirekt förebyggande arbete. Att se till hela elevens situation är viktigt och kuratorn ska hela tiden tänka utifrån en helhetsbild.

Kuratorn stödjer och utreder elever med sociala eller känslomässiga problem. De har ofta ansvar för att arbeta med elever eller elevgrupper som är i konflikter (a.a., s.25). Hur det konkreta arbetet ser ut för en skolkurator beror på flera faktorer. Hur många timmar en kurator arbetar på skolan avgör vilket arbete som kommer att kunna prioriteras. Elevhälsoteamets sammansättning, vilka resurser skolan har och hur kuratorns uppdrag formuleras i dialog med rektorn påverkar om det finns utrymme för samarbete kring elever i behov av särskilt stöd och vilken tyngd man lägger på det förebyggande arbetet. Samma faktorer påverkar i vilken utsträckning kuratorn kan delta i skolans utvecklingsarbete (a.a., s.9-11). För att ett barns skolsituation ska kunna fungera är det många faktorer som måste samverka med varandra. Innan insatser sätts in och föreslås är det viktigt att försöka skapa sig en helhetsbild av elevens situation och behov. Skolkuratorn skapar sig genom samtal med eleven, föräldrarna, lärare och övrig personal en bild. Utifrån detta kartlägger skolkuratorn för att se hur föräldrar, skolpersonal och övriga kan arbeta med att se till elevens bästa (a.a., s.12).

Många gånger hamnar det planerade arbetet i skymundan då det akuta arbetet tar mycket tid (D-Wester, 2005, s.9). Då gäller det att skolkuratorn vet hur han/hon ska prioritera sina insatser. Ett sätt som gör den dagliga prioriteringen lättare är om elevhälsan årligen utarbetar en arbetsplan, där det framgår vad de olika yrkestitlarna ska arbeta med, där planen sedan ska fastställas med rektorn. Det är viktigt att ha i bakhuvudet att skolkuratorn agerar på en arena som domineras av pedagoger. Det gör att kuratorn ska fungera i ett system som är uppbyggt utifrån ett annat synsätt och arbetssätt än kuratorns egna i och med att skolkuratorn oftast är den enda socionomen på skolan och som därmed har sin kompetens. Det gör att arbetet är väldigt självständigt (a.a., s.11).

All information som en kurator får under en dag ska sorteras och formuleras till tydliga uppdrag. Skolkuratorn kan själv ta sig an ett uppdrag direkt eller elevhälsoteamet (EHT) som kan fördela uppdrag till kuratorn som går under kuratorns arbetsuppgifter (D-Wester, 2005, s.9). EHT består utav elevhälsan och rektorn eller bitr. rektor. EHT har oftast regelbundna möten en gång per vecka där nya elevärenden tas upp, ansvar fördelas och uppföljningar görs (a.a., s.24). Yttre samverkanspartners som en skolkurator behöver ha goda relationer med är till exempel socialtjänsten, polisen, fältassistenter, fritidspersonal, habiliteringen och barn- och ungdomspsykiatri (a.a., s.10).

Litteraturgenomgång

Litteraturgenomgången är uppdelad i ”Tidigare forskning” och ”Rapporter och undersökningar”. Den tidigare forskningen innehåller fyra nationella och två internationella källor som tar upp mobbning allmänt, användandet av sociala medier och vad det har inneburit för konsekvenser. Vidare beskrivs mobbning som sker på sociala medier. Under rubriken *rapporter och undersökningar* presenteras tre stycken nationella rapporter och en nationell undersökning som behandlar statistik om nätmobbning och nätkränkningar men även om skolkuratorns profession.

Tidigare forskning

Det har skrivits allt mer om mobbning som sker på sociala medier det senaste åren både i medier och i forskningen. Det är ett område som har fått uppmärksamhet då datorer, surfplattor och mobiltelefoni hela tiden utvecklas och tar allt större plats i människors vardag, dock är området fortfarande relativt outforskat (Frånberg & Wrethander, 2011, s.29).

Frånberg (professor vid Umeå universitet) och Wrethander (fil. dr och universitetslektor vid Göteborgs Universitet) skriver att mobbning kan få allvarliga konsekvenser för den utsatte och den som mobbar. Det råder dock delade meningar om orsakerna till mobbning och det finns därmed också delade meningar om vad som måste göras för att skapa en förändring, vad som ska åtgärdas och på vilket sätt det ska åtgärdas (Frånberg & Wrethander, 2011, s.19). Forskarna utgår idag från olika perspektiv, och hur vi uppfattar verkligheten beror på det valda perspektivet. Det betyder att utifrån vilket perspektiv vi väljer kommer vi att uppfatta mobbning på olika sätt (a.a., s. 22).

Mobbning var till en början ett begrepp som tillämpades på djur för att beskriva en situation där en djurflock attackerar andra djur utanför flocken. Ordet som användes var ”mobbing”. Skolläkaren Peter P Heinemann var den förste som förde över begreppet på människor. Han ändrade då begreppet till ”mobbning” och det är det begrepp vi använder än idag. Med sin bok ”Mobbning: gruppvåld bland barn och vuxna” som kom ut 1972 skapade Heinemann debatt och visade på att gruppvåld var ett problem i svenska skolor samt ett problem som behövde beforskas mer. Ett år senare publicerade aggressionsforskaren Dan Olweus resultat där han gav en definition till begreppet (samma definition som förekommer på s. 8). Även mobbningens förekomst och en analys av bakomliggande orsaker beskrevs. Skandinavien var först med att bedriva forskning på området och Heinemann och Olweus lyfts fram som de två första forskarna inom fältet både nationellt och internationellt. Olweus är den man som både nationellt samt internationellt dominerar referenserna i litteraturen om mobbning (Frånberg & Wrethander, 2011, s.9-10).

Carter (2013) ger en definition på mobbning som sker via internet. Den skiljer sig inte direkt från den traditionella mobbningens benämning. Definitionen lyder att med hjälp av elektronisk kommunikation är mobbning som sker över nätet en aggressiv handling som utförs av en eller flera personer och som riktar sig mot en annan person eller grupp som har svårt att kunna försvara sig själv. Personer som mobbar andra över internet kan vara anonyma och kontakten kan ske utan fysisk

interaktion. Avsikten med nätmobbning är att såra, förödmjuka, genera, kränka, ha kul, hämnas eller utöva makt över någon annan.

Ett problem som uppmärksammats på senare tid är att det i många studier endast varit den fysiska mobbningen, det som kallas direkt mobbning, som varit i fokus. Det gör att den indirekta mobbningen, också kallad social mobbning, inte upptäcks i lika stor utsträckning. Den indirekta mobbningen kan därmed inte bedömas eller åtgärdas på samma sätt som den direkta fysiska mobbningen. Den indirekta mobbningen karaktäriseras av utstuderade subtila metoder som till exempel utfrysning och baktal. Forskning har visat att denna typ av mobbning är vanligare bland tjejer och den fysiska mobbningen är vanligare bland killar (Frånberg & Wrethander 2011, s.32-33). I efterhand upplevs den indirekta mobbningen som mer kränkande och mer destruktiv för den egna självbilden än direkt fysisk mobbning (Lindberg, 2007, s.196).

Konsekvenserna av mobbningen kan visa sig på olika sätt hos olika personer. Ångest, depressioner, kriminalitet, självmordstankar och självmordsförsök lyfts ofta fram i forskningen (Frånberg & Wrethander, 2011, s.36). Odd Lindberg (docent i socialt arbete vid Örebro universitet) menar att ungdomar som utsätts för mobbning ofta tyngs av skamkänslor och att det kan förklara varför ungdomar sällan berättar om mobbningen för en vuxen. Om man berättar bekräftar personen att han/hon är utesluten från gemenskapen och ”inte duger”. Lindberg menar att det kan vara en starkare bidragande faktor till att inte berätta, än rädslan över att bli mer utsatt. Dessutom upplever många ungdomar att skolan inte gör tillräckligt för att åtgärda mobbningen. Samtidigt menar han att skammen över att känna sig värdelös, förödmjukad och underlägsen är det som ligger till grund för att utveckla ångest och depression. Skamkänslan skapas utav att personen känner sig individuellt otillräcklig. Skamkänslorna gör i sin tur att personen inte kan utveckla en trygg och positiv självuppfattning (Lindberg, 2007, s. 194-197) .

Moreno (biträdande professor i pediatrik på universitetet i Wisconsin-Madison) och Hornbeck (pediatriker på universitetet i Wisconsin-Madison) hävdar att ungdomar spenderar upp till 10 timmar per dag framför datorer, mobiltelefoner och konsoler. En av de främsta anledningarna till att ungdomar spenderar tid framför dessa tekniska apparater är på grund av att få tillgång till internet och sociala medier. Det förekommer olika forum för sociala medier som bland annat Facebook, bloggar, spel och e-post. Det som kallas för traditionell mobbning får ett slut då den mobbade eller mobbaren går sin väg. Mobbning som sker via datorer, mobiltelefoner och konsoler å andra sidan kan ske när som helst och var som helst vilket kan resultera i att den utsatte känner sig otrygg och sårbar även i miljöer där den utsatte bör känna sig trygg, som till exempel i sitt eget hem. Eftersom mobbaren/mobbarna inte kan utläsa ”känslomässiga reaktioner” på den/dem utsatta som sitter bakom dator- eller mobiltelefonskärmen kan de ha svårt att inse vilken skada de orsakar för den/dem utsatta (Moreno & Hornbeck, 2011).

Dunkels (lektor i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet) skriver att ungdomar har svårt att förhålla sig till internets stora mängd av egenskaper. Internet innebär bland annat att ungdomar har

tillgång till en omfattande frihet som kan ses både lockande och skrämmande. Internet tillhandahåller inte några gränser och det innebär att allt fler ungdomar har möjlighet att uttrycka det de tänker. Samtidigt kan ungdomar fara illa av att information om dem lätt kan spridas (Dunkels, 2012, s.30).

Enochsson (fil. dr i pedagogik och forskarassistent vid Interaktiva Institutet i Stockholm) och Olin (högstadielärare) skriver att ungdomar använder sociala medier både i skolan och på fritiden. Många skolor har haft problem med att det förekommer kränkningar och mobbning på de sociala medierna. Det som förut skrevs på en vägg eller en lapp i skolan kan nu ses av elever från andra skolor. Dessutom kan det som har varit uppe på internet ha laddats hem av en besökare av forumet. Det betyder att även om den kränkande bilden eller kommentaren har tagits bort från forumet kan den besökaren som laddat hem bilden eller kommentaren lägga upp den på forumet igen eller till och med sprida bilden eller kommentaren vidare. Ungdomar, särskilt tjejer, förklarar hur intriger som pågått under skoldagen kan fortsätta över de sociala medierna efter skoldagens slut. Detta gör att sociala medier inte ska ses som en ersättning av den vanliga ansikte mot ansikte-kommunikationen. Utan den ska ses som ett komplement och förlängning (Enochsson & Olin, 2007, s.146, 148).

Dunkles (2012, s75-78) skriver även hon om att mobbningen på nätet kan anses skilja sig från traditionell mobbning eller se ut på ett annorlunda sett. Några utmärkande egenskaper som hon tar upp är bland annat stor publik, anonymitet samt uttryckens varaktighet. Dunkels hävdar dock att en person inte är anonym i praktiken. I stor utsträckning vet mobbare och offer om vem den andra är på internet. Detta genom att de flesta kontakter över internet sker via forum där det går att identifiera varandra då man oftast lägger upp en profil utav sig själv med fakta och ibland bild. Vidare menar Dunkels att publiken behöver intressera sig för det som publicerats för att det ska kunna sprida sig till en stor folkmassa. Ett exempel på ett sådant enskilt fall är ”The Star Wars Kid”, där en pojke som lekte ur en scen ur filmen Star Wars filmade sig själv. Ett par skolkamrater fick tag på filmen och publicerade den på internet och under en period blev filmen en av de mest nedladdade filmerna. I följd av detta blev pojken trakasserad av okända människor och av skolkamrater. Föräldrarna till pojken valde sedan att anmäla ett flertal jämnåriga. Det framkom i en studie som gjordes på 10-18 åringar att de som var involverade i mobbningsincidenter över internet inte betraktade sig själva som mobbare, offer eller passiv publik. De betraktade sig själva istället som individer som blivit inblandade i aggressiva aktiviteter på internet. De kunde bland annat ange att det varit med och lagt ut pinsamma bilder på andra människor och skickat elaka meddelanden. Oavsett om de var offret eller den aggressiva parten kallade de inte dessa aktiviteter för mobbning. Dunkles 2012 påpekat dock att internet för de flesta unga ses som någonting positivt. Det är en arena att använda för att roa sig, umgås och att lära sig nya erfarenheter.

Var än ungdomar träffas uppstår det kulturer, språk och seder – som vi vuxna inte har tillgång till. Att skapa något nytt är själva meningen och innehållet i dessa kulturer, men kanske lika mycket att stänga ute oss vuxna. Det kan finnas någonting skrämmande och hotfullt i nätkulturer, även de som är helt oskyldiga. Därför kan det vara en bra ide för oss vuxna att orientera oss och försöka följa med i utvecklingen. Det kan man göra genom att själv titta runt, men jag tror att det allra bästa är att få det filtrerat genom en ung användares ögon (Dunkels, 2012, s.44).

Dunkels (2012, s.85) menar att det handlar om att vuxna måste samtala om internetanvändning och utveckla ett förhållningssätt för att det ska kunna gå att skydda barn mot övergrepp som sker på nätet.

Rapporter och undersökningar

Det finns många organisationer som aktivt arbetar för att motverka mobbning och kränkande behandling bland barn och ungdomar. Organisationerna har publicerat förslag på hur skolor kan arbeta för att stoppa dessa problem. Friends är en sådan organisation som har fått stort genomslag i Sverige och kommer att tas upp i detta avsnitt. Samtidigt publicerar Skolverket många rapporter som handlar om mobbning i skolan. 2011 publicerade skolverket en rapport som handlade om skolverkets stora granskning av metoder mot mobbning kallad rapport 353, ”Utvärdering av metoder mot mobbning”. Slutligen presenteras en Novus-undersökning som handlar om skolkuratorns arbetssituation.

Friends

Friends syfte är att stödja och utbilda skolor, förskolor och idrottsföreningar i hur de kan arbeta för att stoppa mobbning. I början av mars detta år publicerade Friends ”Friends nätrapport 2015”.

Samarbetspartners var HP och Symantec. Det är tredje året i rad som rapporten genomförs men det är första gången som mobbning och sexuella trakasserier, och inte bara kränkning, belyses i rapporten.

1041 unga i åldrarna 10 till 16 år i Sverige har deltagit, där fördelningen mellan könen är; 51 % tjejer och 49 % killar. Datainsamlingen har skett genom webbenkäter under perioden 13-29 oktober 2014 (Friends nätrapport, 2015, s.3).

Resultaten av undersökningen visar att 1 av 3 unga har blivit *kränkt* på datorn, mobilen eller surfplattan minst en gång det senaste året (a.a., s.5). Undersökningen visar att det är fler tjejer än killar som blir utsatta (a.a., s.8).

35 % av de unga uppger att de som nätkränkt dem även har kränkt dem utanför nätet. Spel är den vanligaste platsen där killar blir kränkta. Chatten KIK och andra sociala medier är den vanligaste platsen för tjejer att bli kränkt på (a.a., s.5).

Förra året var chatten Facebook den vanligaste digitala plattformen att bli kränkt på. De vanligaste formerna att bli kränkt på är via kommentarer och den näst vanligaste är via utfrysning. Det går att se i rapporten att killar i mindre utsträckning än tjejer berättar för andra om att de blir utsatta (a.a., s.10).

8 % av tjejerna och 4 % av killarna uppger att de blivit *mobbade* via dator, mobil eller surfplatta det senaste året. För att konkretisera denna siffra går det att säga att det i snitt handlar om 1 -2 elever per skolklass. Även 7 % av tjejerna uppger att de blivit utsatta för *sexuella trakasserier* via dator, mobil eller surfplatta det senaste året (a.a., s5).

Varannan ung uppger att de *använder* dator, mobil eller surfplatta 3-6 timmar per dag. Denna siffra är oförändrad sedan förra året (a.a., s6).

Var tredje ung tycker inte att de *vuxna i skolan* är duktiga på att prata om vad som är viktigt att tänka på när man umgås med andra på nätet. Inte heller är de vuxna i skolan duktiga på att berättar vad unga kan göra då dem blivit utsatta på nätet.

Däremot framkommer det i undersökningen att det är vanligast att unga vänder sig till en vuxen i hemmet om de blivit utsatt på nätet, samt att de tycker att det hjälper mest. Varannan ung tycker att de

vuxna i hemmet är intresserade av vad de gör på nätet, men bara var tredje ung tycker att de vuxna hemma är bra på att tala om vad man kan göra om man blivit utsatt på internet (a.a., s.5).

Friends har även skrivit en rapport som kallas för ”Friendsrapporten 2014”. Rapporten handlar om traditionell mobbning och kränkande behandling. 12 766 barn på mellan- och högstadiet och 1 888 skolpersonal har svarat. Datan har samlats in mellan den 1 augusti 2013 och den 1 juni 2014 (Friendsrapporten, 2014, s.3). Datan visar att de medverkande eleverna tycker att de otryggaste platserna på skolan är toaletterna, omklädningsrummen och nätet. Dessa är rangordnade i ordning (a.a., s.4). En av tre lärare uttrycker att de inte har tillräcklig kunskap i likabehandlingsfrågor och önskar mer sådan kunskap. Den kunskap som efterfrågas är konflikthantering, samtalsteknik och hur läraren ska agera praktiskt då någon blivit utsatt. En av sju lärare medger att de är osäkra och endast delvis vet hur de ska agera (a.a., s.16). Friends skriver i rapporten att det inte enbart går att se en orsak till varför någon blir mobbad eller kränkt. Orsakerna är många och varje fall av mobbning eller kränkning är unik. Därför behöver varje fall analyseras utifrån flera olika perspektiv. Den som ska utreda och åtgärda fallet behöver se på fallet från ett individ-, grupp-, organisations- och samhällsperspektiv. Även vid det främjande och det förebyggande arbetet behövs alla perspektiven tas i beaktande. Detta för att se till att hela skolans personal finns med i det främjande och förebyggande arbetet. Friends skriver att de av erfarenhet kan se att många skolor fastnar i individperspektivet och undersöker endast den som utsätter och den som blivit utsatt. Att även se över vilka normer som finns i skolan är viktigt. I Friendsrapporten berättar många barn att kränkningar kan höra ihop med till exempel vilken klädstil man har eller vilken sport som man utövar. Den som avviker från normen riskerar att bli utsatt. Därmed är det bra om en skola pratar tillsammans med eleverna om normer och kritiskt reflekterar över normer som florerar på ens egen skola (a.a., s. 10). Forskning har visat att ett effektivt sätt att minska mobbning på är att tillämpa en så kallad *hela-skolan-ansats*. Det innebär att lärare, elever och föräldrar tillsammans ska arbeta för att skapa en trygg miljö i skolan (a.a., s. 22).

Skolverket rapport 353

Skolverket publicerade år 2011 en rapport vid namn ”Utvärdering av metoder mot mobbning”. Det bör påpekas att endast mobbning undersökts i denna rapport och därmed inte kränkningar och trakasserier. Regeringen gav skolverket i uppdrag att se till att metoder mot mobbning som används i skolan ska vara evidensbaserade och kvalitetssäkrade. Rapporten bygger på stora mängder kvalitativ och kvantitativ data från 39 skolor, utsatta individer har följts upp vid tre tillfällen och 8 välkända program mot mobbning har granskats (Skolverket, 2011b, s.5). Rapporten kunde inte visa vilka program som är effektiva. Det har att göra med att inga av skolorna som undersökts använde sig av enbart ett program. Skolorna använde sig utav delar från flera olika program (a.a., s.12). Det gjorde att rapporten istället fick mäta effekten av enskilda insatser. Ingen av insatserna visade dock att de har avsevärd stor effekt på mobbning. Skolorna behöver kombinera olika insatser om de vill lyckas med arbetet att förebygga och åtgärda mobbning (a.a., s.5). För att få någon effekt i antimobbningsarbetet krävs en kompetent

personal som drar åt samma håll och stabilitet i organisationen. Arbets sättet i hur man agerar vid mobbning och kränkningar måste vara väl förankrat hos all personal och alla elever. Även ett bra skolklimat är viktigt där normer och värderingar är synliga och hela tiden problematiseras kring (a.a., s.13).

Novus-undersökning

Tidigare i uppsatsen har vi kunnat läsa om elevhälsans sammansättning och arbete. Eftersom fokus ligger på skolkuratoren kunde vi även läsa om kuratorns arbetsuppgifter. Här presenteras en undersökning om skolkuratorers arbetssituation som *Novus* har genomfört på uppdrag av Akademikerförbundet SSR. Namnet på undersökningen är "Kartläggning skolkuratorer" från 2012 och totalt omfattar undersökningen 424 webbintervjuer.

Resultatet visar att det vanligaste *elevantalet* som de tillfrågade skolkuratorerna har ansvar för är 501 – 1000 elever. Hela 12 % av de tillfrågade skolkuratorerna har dock fler än 1000 elever. Det går att se i undersökningen att det är de skolkuratorer som har fler än 1000 elever som oftast tycker att deras arbetstid inte räcker till, att de måste prioritera bland sina arbetsuppgifter och så vidare.

3 av 4 skolkuratorerna *väljer bort arbete* på grund av tidsbrist. Till viss del kan det hänga ihop med att mycket av arbetet är akutstyrt och det gör att annat arbete prioriteras bort. På frågan, Hur stor del av din arbetstid kan utföras enligt planering?, svarade lite över hälften att de klarar att hålla 75 % av tiden till planerade arbetsuppgifter.

80 % av de tillfrågade upplever att de känner sig eller kan känna sig *ensamma* med ett stort ansvar. Det handlar om att skolkuratoren är ensam på sin arbetsplats med sin kompetens. Därmed kan *samarbete* från övrig personal på skolan eller från utomstående vara viktigt för skolkuratoren. Merparten av alla skolkuratorer har ett nära samarbete med skolsköterskan, och/eller rektorn. Hälften av skolkuratorerna upplever även att det går att söka stöd från externa samarbetspartners. Det kan till exempel vara BUP, socialtjänsten eller polisen. Många skolkuratorer ingår även i ett nätverk av andra skolkuratorer från andra skolor. Där skolkuratorerna kan utbyta erfarenheter. Det är vanligare med sådana nätverk bland kuratorer som arbetar på skolor i kommunal regi (89%), än bland kuratorer som arbetar på friskolor (65%). Många skolkuratorer får också regelbunden extern *handledning*. 79 % av skolkuratorerna i kommunala skolor och 65 % av skolkuratorerna i friskolor.

På frågan om de tillfrågade anser att de och deras kollegor har möjlighet att *leva upp till lagens intentioner* om att alla elever ska ha tillgång till en skolkurator var svaren spridda. De vanligaste svaren var: ja, i stort sett (29 %) och ja, delvis (28 %), men 21 % svarade nej, knappast. Skolkuratorer med färre än 300 elever och skolkuratorer i friskolor svarade oftare än andra kuratorer att de helt och hållet kan leva upp till lagens intentioner, medan skolkuratorer med fler än 1000 elever svarade oftare än andra att de inte har möjlighet att leva upp till lagens intentioner.

På frågan använder du *sociala medier* i ditt arbete som skolkurator? svarade 7 % ja ofta, 30 % ja ibland, 27 % ja sällan och 34 % nej aldrig.

Teori

Denna studie utgår från John Sulers teori, *The online disinhibition effect*. Suler är fil dr i psykologi och arbetar på Department of Psychology, Rider University, Lawrenceville, New Jersey. Hans arbete handlar om onlinebeteende och år 2004 skrev han om The online disinhibition effect.

Sulers teori visar varför och hur internetmobbing skiljer sig från mer traditionell mobbing och ger en förståelse för nätmobbingens komplexitet. Teorin har relevans för studien då den tydliggör och ger en fördjupad förståelse av varför mobbing sker på internet. Den ger även en förståelse av varför det är svårt för skolan och föräldrar att arbeta med att förhindra mobbing på denna nya arena. Det är svårt att få insyn i vad som föregår på internet. Teorin belyser dessutom varför elever kan tycka att det är lättare att uttrycka sig på internet. Det är lätt att gömma sig bakom skärmen och kränka personer när man inte behöver se dem i ögonen.

Vi valde Sulers teori om mobbing på sociala medier då vi anser att det är viktigt för analysen av resultatet att få en förklaring till varför mobbing på sociala medier sker. Mobbing på sociala medier kan vara ett svårt problem att komma åt och vi vill med hjälp av teorin förstå varför det är en svår arbetsuppgift för skolkuratoren. Vidare vill vi ge en förståelse till varför det förebyggande och åtgärdande arbetet ser ut som det gör.

The online disinhibition effect

Teorin handlar om att personer blir mer hämningsslösa på internet än vad de är i vanliga livet. Många har upplevt eller uppmärksammat, däribland forskare, att personer säger och gör saker på internet som de vanligtvis inte skulle säga eller göra i vanliga livet. Personer känner sig mindre återhållsamma och uttrycker sig mer öppet. Detta fenomen har fått namnet: *The online disinhibition effect*. Suler (2004, s.321-324) skriver om sex faktorer som kan göra att personer blottar sig mer och blir mer hämningsslösa på internet. Dessa är: anonymitet, inte visa sitt ansikte, tidsförskjutning i svaren, avsaknad av ledtrådar, fri från krav och ansvar och att den status någon har ”i den riktiga världen” går inte att utläsa på internet.

Personer är mer eller mindre *anonyma* på internet. Användarnamn och e-mailadresser syns, men de avslöjar inte särskilt mycket om en person, speciellt inte om de är påhittade. Den man kommunicerar med får inte veta mer än vad man väljer att berätta. Det går även att skapa en helt ny identitet. Detta bidrar till att personer kan intala sig själva att han/hon inte behöver stå till svars för sitt beteende på internet. Dessutom behöver personer oftast *inte visa sitt ansikte* på internet. Detta bidrar till att personer vågar besöka webbsidor eller göra saker på internet som de annars inte skulle våga. Suler skiljer mellan dessa två faktorer och de bör därför inte sammanblandas.

Viss typ av kommunikation sker endast via skrivna meddelanden och det gör att personerna i kommunikationen inte kan läsa av varandras känslor, som till exempel rodnad eller misstro. Känslor framgår om personer själv väljer att skriva det i sina meddelanden. Att personen inte behöver bry sig

om hur han/hon ser ut eller låter spåder på hämningslösheten. En annan faktor som påverkar hämningslösheten är *tidsförskjutningen i svaren*. Att inte behöva hantera någons omedelbara reaktion på det personen kommunicerar kan vara en lättnad, men tidsförskjutningen i kommunikationen kan också ses som en emotionell "hit and run". *Avsaknaden av ledtrådar* i ansikte till ansikte kommunikation gör att en person kan skapa en bild av den man kommunicerar med i sitt huvud. Detta gör att luckorna fylls ut av personens egenskaper eller utseende. Det kan baseras på ledtrådar i meddelandena eller på ens egna önskningar utav hur man vill att personen ska vara. Möjligheten att skapa fantasikaraktärer gör att vissa kan känna att ens onlinekaraktär är *fri från de krav och ansvar* som man annars har i den riktiga världen. När personen sedan stänger av datorn och återgår till den riktiga världen lämnar han/hon sin fantasikaraktär. Det gör att personen står fri från skuld och ansvar för det som gjorts online. Onlinevärlden och den riktiga världen är två separata världar. En persons *status i den riktiga världen går inte att utläsa på internet* och har i de flesta sammanhang ingen betydelse. Även om det går att urskilja vilken status eller makt någon har i den riktiga världen påverkar inte det personens inflytande på internet. Alla har samma möjligheter att göra sin röst hörd på internet och många vågar säga och göra sådant som de inte annars skulle ha vågat. Rädslan att bli straffad minskar och modet att göra otyg ökar (Suler, 2004, s.321-324).

För vissa räcker det med en eller två av dessa faktorer för att han/hon ska våga öppna barriärer som blockerar dolda känslor och behov, men för de flesta handlar det om att faktorerna genomskär varandra och komplimenterar varandra och därigenom skapar en mer komplex och förstärkt effekt. Dessa faktorer kan naturligtvis få en positiv inverkan. Däribland att personer vågar uttrycka drömmar och ambitioner, eller vågar säga "jag älskar dig" på internet. Det kan också leda till nya bekantskaper och intressen. Nackdelen med hämningslösheten är att personer vågar säga elaka och sårande saker på internet, kanske till och med hota någon annan (Suler, 2004, s.322).

Det är inte enbart "The online disinhibition effect" som gör att personer gör och säger ohämmade saker på internet. Individuella egenskaper spelar också roll. Som till exempel intensiteten i en persons underliggande behov och känslor, eller en persons personliga egenskaper (Suler, 2004, s.324).

Sökning av litteratur

Mycket av litteraturen som har använts i arbetet kommer från databaserna Google, Google Scholar, Libris, Diva, ASSIA och flera bibliotekskataloger. De sökord vi använt oss av är *nätmobbing*, *nätkränkning*, *kränkande behandling*, *mobbing*, *cyber bullying in school*, *cyber bullying*, *skolkuratorns roll*, *skolkuratorns roll i skolan*, *skolkuratorns arbetsuppgifter*, *mobbing på sociala medier*, *främjande*, *förebyggande och åtgärdande arbete*. Dessa sökord har använts i olika konstellationer för att finna litteratur till kapitlen bakgrund, litteraturgenomgång och teori.

Andra sätt att finna litteratur på har skett genom att vi sökt på Skolverkets, Skolinspektionens, Diskrimineringsombudsmannens, Friends, BRIS och Rädda Barnens hemsidor. Dessa databaser visste vi kunde vara relevanta för vår uppsats av tidigare erfarenheter. Mycket relevant litteratur hade vi dessutom redan från dessa databaser från tiden vi praktiserat hos kuratorer.

Vi har funnit mer intressant litteratur genom att granska referenslistor på litteratur som redan valts ut till uppsatsen. När vi läst en bok, kandidatuppsats eller en rapport som vi ansett vara värdefull för uppsatsen, har vi kollat på källförteckningen för att få förslag till fler bra böcker eller rapporter. På så sätt anser vi oss ha fått en heltäckande bild av fältet mobbing i stort och den mobbing som sker på sociala medier.

Dunkles är en nationell forskare som vi fick upp ögonen för genom en kandidatuppsats publicerad på Diva. Enochsson och Olin, Lindberg, samt Frånberg och Wrethander är nationella forskare vars verk vi hittat genom en sökning på Stockholm biblioteks hemsida. De två internationella källorna, Moreno och Hornbeck samt Carter, hittades genom den internationella databasen ASSIA. Rapporterna och Novus-undersökningen som tas upp i litteraturgenomgången behandlar en annan aspekt av mobbing som sker på sociala medier. Rapporterna och Novus-undersökningen tar upp statistik som är gjord i Sverige och ger förslag på hur skolan kan åtgärda problemet. Det är viktigt för uppsatsens syfte att få statistik på mobbningen utbredning för att förstå varför ämnet är relevant att belysa.

Metod

Eftersom denna studie intresserar sig för skolkuratorernas uppfattningar och berättelser kring mobbning som sker på sociala medier är den kvalitativa metodansatsen den som är mest lämpad för studien. Bryman (2011, s.40-41) skriver att det är studiens syfte och frågeställningar som avgör om metoden som används är kvalitativ. Han skriver vidare att kvalitativa data värdesätter ord och berättelser. Datan intresserar sig för hur respondenterna uppfattar sin sociala verklighet och ser den som en ständigt föränderlig bild som individerna skapar samt konstruerar.

Mer specifikt är det semistrukturerade intervjuer som kommer att användas för att samla in data som behövs för att besvara frågeställningarna.

Fördelen med intervjuer är att det är en flexibel form av datainsamling eftersom det finns utrymme för följdfrågor och att förtydliga otydliga frågor. En nackdel är att det behövs en fysisk person som håller i intervjun. Det kan begränsa det geografiska området för urvalet. Dessutom ger intervjuer data som ska transkriberas och bearbetas. Vilket tar lång tid att genomföra (Bryman, 2011, s.412-413). Dessa hinder med intervjuer har bejakats, men har bedömts inte vara avgörande i vårt val av metod. Vi var ute efter flexibiliteten i samtalet och den semistrukturerade intervjumetoden anser vi kunna ge oss den på bästa sätt. Vi kunde i förväg inte veta vad intervjupersonerna skulle tycka vara viktigt att berätta även om vi i förväg läst på om ämnet. Vi gjorde en intervjuguide med öppna frågor innan intervjuerna. Intervjuguiden användes enbart som ett stöd under intervjuerna och hade som syfte att se till att vi inte skulle glömma att ställa en fråga som vi anser viktig att ta upp. Intervjuerna genomfördes väldigt fritt då skolkuratorerna skulle få en möjlighet att berätta vad de själva ansåg var viktigt. Detta bidrog till att respondenterna fick en möjlighet att själva berätta det dem ansåg var relevant. Samtalet blir styrbart för båda parterna genom användandet av intervjuer.

Intervjuerna blev olika långa. Ingen intervju blev kortare än 40 minuter och den längsta intervjun blev 1 timme och 30 minuter. Den genomsnittliga tiden låg på cirka 45 minuter. Alla intervjuer förutom en spelades in då skolkuratoren inte ville bli inspelad, detta gäller skolkurator från skola 2. Utifrån respekt till egenbestämmandet förde vi istället anteckningar över denna intervju. Kort efter intervjun sammanställdes den och detaljer som framkom under samtalet lades till. På detta sätt kan vi garantera att materialet inte förvanskats. Fem intervjuer transkriberades ordagrant. Tre stycken lyssnades igenom och det viktigaste som berörde uppsatsens frågeställningar skrevs ner noggrant. Orsaken till att tre intervjuer inte transkriberades beror på grund av tidsbrist, det kan dock garanteras att det som sades under intervjuerna inte har tagits ur sitt sammanhang.

Denna studie utgår från ett induktivt synsätt. Det innebär att forskaren observerar ett antal fall i syfte att säga någonting generellt om det observerade fenomenet. Kvalitativ forskning benämns ofta som induktiv eftersom forskarna i de flesta fall inte redan har fasta idéer att testa, utan det låter den empiriska världen avgöra vilka frågor som är värda att söka svar på. Induktion söker likheter mellan och inom fall i syfte att utveckla begrepp och teorier (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 238). I denna

studie innebär det induktiva synsättet att det empiriska datamaterialet ska försöka ge generella förklaringar till hur skolkuratorerna arbetar med mobbning som sker på sociala medier. Teorin ska försöka ge oss vägledning i analysen och ge oss en större förståelse för varför arbetssätten ser ut som de gör.

Det var svårt att välja en teori som är lämplig för studien. Vi fann ingen bra teori som förklarar skolkuratorns arbetssätt. Därmed valde vi en teori med fokus på mobbning som sker på sociala medier istället och vi har för avsikt att använda den för att ge en förståelse av problemet. Problemet anser vi är relevant, då sociala medier är en ny arena för mobbning. Vi fick upp ögonen för teorin, The online disinhibition effect, då vi läste andra kandidatuppsatser med ämnet mobbning som sker på sociala medier. Det var så vi kom i kontakt med Sulers teori. Detta är den enda teorin som vi sett behandlar människors beteende på sociala medier.

Urval

Urvalet för studien består av åtta stycken intervjuer med skolkuratorer från grundskolor i Norrort i Stockholms län och en intervju med en projektledare från organisationen Friends. Vi har även beaktat skolornas likabehandlingsplaner för att ta reda på om de nämner sociala medier i planen. Från början var tanken att urvalet skulle bestå av skolor i en specifik stadsdelsförvaltning och att årskurserna 7, 8 och 9 skulle finnas på skolorna. Det var dock svårare än förväntat att få tillräckligt många intervjuer med skolkuratorer från dessa skolor. Därför har urvalet utökats i flera omgångar till andra stadsdelsförvaltningar. Till slut togs även kravet på att skolorna skulle innefatta årskurserna 7, 8 och 9 bort. Iden om att endast skolkuratorer från grundskolor har dock studien stått fast vid. Med undantag till en skolkurator som för närvarande arbetar på en gymnasieskola men som tidigare har arbetat på grundskola. Totalt har mail skickats ut till 50 till 60 skolor. De flesta av dessa skolor har även kontaktats genom telefon. Många skolkuratorer svarade varken på telefon eller mail därför har även mail skickats ut till rektorer och skolkansli. Även dessa var inte kontaktbara. Rektorerna, skolkansli och skolkuratorer har givit liknande svar på varför skolkuratorerna inte kunnat ställa upp på en intervju. De förklaringar som var vanligast var tidsbrist samt att vissa skolor uppgav att det inte finns någon aktuell kurator på plats. Andra orsaker var att skolkuratoren var ny på arbetsplatsen och inte hunnit sätta sig in i arbetet samt att några uppgav att de var på väg att sluta, var sjukskriven, föräldraledig med mera. Andra anledningar var att skolan inte har problem med mobbning som sker på sociala medier och att skolan är inne i en fas med att bearbeta och planera en plan. Under en period togs kravet att träffa skolkuratorer bort och vi hade uppskattat om vi hade fått en intervju från vem som helst i skolpersonalen som har kompetens inom studiens område. Till slut lyckades vi få ihop tillräckligt många intervjuer enbart med skolkuratorer. Detta resulterade i att studiens syfte med att enbart intervjua skolkuratorer kunde stå fast.

Urvalsmetoden som använts genom att söka efter skolkuratorerna stadsdelsförvaltning efter stadsdelsförvaltning kallas för ett målinriktat urval. Med målinriktat urval menas att ett försök att

skapa överensstämmelse mellan forskningsfrågor och urval har gjorts (Bryman, 2011, s 434). Det finns en tjänst som heter *Hitta och jämför grundskolor* på Stockholms stads hemsida som i detta fall har fått avgöra vilka skolor som har valts ut till studien. I tjänsten går det att kryssa för vilka stadsdelsförvaltningar man är intresserad utav och vi har kontaktat alla skolorna i de tre stadsdelsförvaltningar vi har valt att kryssa för. Eftersom att det var svårt i början att få ihop tillräckligt många intervjuer utökades urvalet till två stycken kommuner som ligger nära de valda stadsdelsförvaltningarna. Grundskolorna i dessa kommuner hittades genom att gå in på varderas kommuns hemsida, där fanns skolorna uppräddade. Varje skolas likabehandlingsplan har granskats för att se om sociala medier nämns som en arena där kränkningar och mobbning kan ske, och om skolorna i sådana fall har någon plan på hur de ska arbeta med detta område.

Reliabilitet och validitet

Bryman (2011, s.49-50) skriver om att det i en studie är viktigt att data har reliabilitet samt validitet. Reliabilitet handlar om hur tillförlitlig studien är och om resultaten av en studie ger samma svar om undersökningen skulle prövas på nytt eller om de påverkas av tillfälliga eller slumpmässiga betingelser. En forskare vill ibland reproducera resultatet som en annan forskare har kommit fram till. Detta med anledning till att forskaren exempelvis inte anser att resultatet av undersökningen stämmer överens med resultatet från andra studier. En undersökning måste kunna vara möjlig att upprepa för att vara replikerbar.

Denna studie går mycket väl att återskapa, däremot kan resultatet skilja sig på grund av att intervjuerna är en nulägesanalys vilket kan resultera i att om återskapandet sker om ett par år har skolornas arbete utvecklats. Svaren på intervjuguidens frågor kan därför variera beroende på när återskapandet av studien görs, samt beroende på vilka erfarenheter kuratorn har i det förebyggande och åtgärdande arbetet.

Validitet är ett annat viktigt begrepp inom forskningen och handlar om giltighet och innebär hur forskaren i sin undersökning ”observerar, identifierar eller mäter det man säger sig mäta” detta innebär att forskaren enbart undersöker det som ska undersökas och ingenting annat (Bryman, 2011, s.352). Eftersom frågeställningarna i studien har ställts som frågor under intervjuerna med skolkuratorerna har data samlats in för att kunna besvara frågeställningarna. Detta har därmed visat att studien undersökt det som var avsatt att undersöka.

Generaliserbarhet och teoretisk mättnad

Generaliserbarhet hänger ihop med den externa validiteten. Den externa validiteten handlar om att resultaten från en undersökning ska kunna generaliseras till andra situationer. Bryman (2011, s.352) refererar till LeCompte och Goetz att den externa validiteten kan bli ett problem för kvalitativ forskning, detta för att kvalitativ forskning oftast använder sig av ett begränsat urval.

Sohlberg och Sohlberg (2013, s.150) menar att intervjustudier kan få problem med ett representativt urval då det är då det är få deltagare som medverkar i en intervjuundersökning. I en statistisk mening är det svårt att generalisera resultaten i en intervjustudie men det gör inte att generaliseringen är omöjligt. Resultaten som framkommer i en intervju kan i praktiken generaliseras utöver de fall som studerats. Logiken bakom detta är då att respondenterna framställer mekanismer som även i andra sammanhang kan iakttas. I Bryman (2011, s.370) kallas det för ”måttliga generaliseringar”.

Ett annat begrepp som används för att kunna bestämma generaliserbarheten är teoretisk mättnad. Teoretisk mättnad innebär att en forskare fortsätter att samla in empiri tills det att insamlande av mer empiri inte ger någon ny variation i resultatet. I detta fall innebär det att genomförande av en intervju till inte skulle ge någon ny variation i materialet. Alla variationer som går att samla in har redan samlats in (Bryman, 2011, s. 395).

Studien kan inte garantera teoretisk mättnad eftersom det varken finns tid eller resurser för det. Även om denna studie inte kan garantera teoretisk mättnad går det att utläsa likheter bland hur skolkuratorerna svarar på frågorna.

I Sverige föreskriver skollagen att utbildningen ska vara likvärdig oavsett var någonstans i landet som skolan är belägen (Skolverket, 2011a, s.8). De åtta skolkuratorernas berättelser om hur skolorna arbetar med mobbning på sociala medier skiljer sig åt beroende på skolornas resurser, men vi har inte i kunnat se att behoven är kopplade till vart skolorna är belägna. Skolorna är inte unika på något sätt. Däremot är det svårt att hävda att resultatet går att generalisera till alla Sveriges skolor då inga skolor är helt lika. Det är dock mycket möjligt att andra skolor som inte medverkat i studien känner igen sig i resultatet, då alla våra skolor svarat ungefär likadant på frågorna under intervjuerna och ingen skola har svarat någonting som inte gick att förvänta sig.

Etiska överväganden

Bryman (2011, s.131-133) lyfter fram fyra forskningsetiska principer som man inom svensk forskning bör förhålla sig till. Dessa presenteras nedan i förhållande till hur de påverkat uppsatsen.

Vi har tagit hänsyn till *informationskravet* som innebär att respondenterna har fått information om studiens syfte och innehåll innan intervjuerna. *Samtyckeskravet* handlar om att respondenterna ska få tillräckligt med information om studiens innebörd för att han/hon ska kunna ge sitt samtycke eller avstå från att medverka i undersökningen. *Nyttjandekravet* handlar om att det material som samlats in av respondenterna enbart används till forskningsändamålet. Studien beaktar även *konfidentialitetskravet* som förhåller sig till hur studien lagrar och hanterar den information som framkommer i undersökningen. Informationen ska förvaras så att inga obehöriga har möjlighet att komma åt materialet. Deltagandet är frivilligt och respondenten kan när som helst avbryta undersökningen om han/hon av någon orsak inte längre vill medverka. Respondenten behöver heller inte uppge varför han/hon avbrutit deltagandet. Vidare ska respondenternas personuppgifter behandlas

med största möjliga konfidentialitet (Bryman, 2011, s.131-135). Vi kan garantera att utomstående inte kommer att få enskilda uppgifter om respondenterna. Materialet som samlats in kommer enbart att användas till studiens syfte och innehåll och inte till något annat.

I personuppgiftslagen (1998:204) 1 § står det att ”Syftet med denna lag är att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter”. I offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 1 § står det att:

Denna lag innehåller bestämmelser om myndigheters och vissa andra organs handläggning vid registrering, utlämnande och övrig hantering av allmänna handlingar. Lagen innehåller vidare bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. Dessa bestämmelser avser förbud att röja uppgift, vare sig detta sker muntligen, genom utlämnande av allmän handling eller på något annat sätt.

Vi har refererat till lagstiftningen då personuppgiftslagen och offentlighets- och sekretesslagen berör studiens undersökning på ett relevant sätt. Respondenterna som deltar i undersökningen ska kunna känna sig trygga med att materialet som tillhandahålls inte lämnas ut till någon. Vidare innebär offentlighets- och sekretesslagen att tystnadsplikt ska råda vilket även kommer beaktas.

Etikprövningslagen, *Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor*, är en viktig lag att känna till när forskning som avser människor bedrivs. Lagen handlar om när en forskare behöver etikpröva sin forskningsidé och hur samtycke ska inhämtas från respondenterna. Syftet med lagen är att respektera människovärdet. Det som står angående lagens tillämpningsområde anser vi inte stämmer överens med vår undersökning. Det som står är att lagen ska tillämpas då information som kan anses känslig för en enskild person finns med i undersökningen eller då en enskild person riskerar att lida psykisk eller fysisk skada av sitt deltagande. Denna undersökning anser vi inte bygger på respondenter som är i en utsatt position och undersökningens syfte är inte av känslig natur. Därför hävdar vi att våra respondenter inte riskerar psykisk eller fysisk skada genom att delta i undersökningen. Naturligtvis krävs det ändå att respondenterna får information innan en intervju inleds och att samtycke ges av respondenterna. Det står i Etikprövningslagen (2003: 460) 16 § att respondenten ska informeras om:

Den övergripande planen för forskningen, syftet med forskningen, de metoder som kommer att användas, de följder och risker som forskningen kan medföra, vem som är forskningshuvudman, att deltagande i forskningen är frivilligt och att forskningspersonen har rätt att när som helst avbryta sin medverkan.

Alla personer och skolor som vi besöker i undersökningen ska anonymiseras. Både respondenter och de personer som är med i exempel. De personer som är med i exempel som vi får in av respondenterna förväntar vi oss redan är anonymiserade. Det ingår i skolkuratorns sekretess att inte avslöja identifierbara personer. Innan intervjuerna skickades ett mail ut till skolorna för att informera om att respondenterna som tänkt delta i studien skulle anonymiseras. För att anonymisera skolkuratorerna har skolorna döpts om till siffror. Innan varje intervju hölls bad vi respondenterna att läsa igenom och skriva under ett samtyckeskrav där de etiska principerna stod med. Dessutom stod det att vi ville spela in under intervjuerna vilket alla förutom en intervjuperson gick med på.

Resultat

I detta avsnitt presenteras resultatet av intervjuerna med åtta stycken skolkuratorer och en projektledare från Friends. Intervjuerna presenteras en och en. Detta för att det skapar en bättre förståelse för vad varje person har sagt.

För att hålla skolorna och skolkuratorernas namn hemliga kommer varje skola att benämnas med en siffra. Alla skolorna är kommunala. I texterna till varje skola finns uppgifter om vilka årskurser skolan undervisar och hur många elever som går på skolan. Dessutom har varje skolas likabehandlingsplan granskats och finns med som korta avsnitt till varje skolas text. Dessa uppgifter är hämtade från skolornas hemsidor eller från skolkuratorerna manuellt. För att inte avslöja varje skolas namn har vi valt att inte skriva ut hemsidornas webbadresser då de innehåller skolans namn. Resten av uppgifterna som framkommer nedan är från skolkuratorerna själva.

Skolkuratorerna benämner olika sociala forum, dessa är:

Forumet *KIK* vars meddelande liknar sms. Användaren kan ansluta sig till mobilens surfpott eller wifi för att undvika att betala de kostnader som mobiloperatören tar för sms. På KIK går det även att skicka bilder samt videofilmer (surfalugnt.se).

Snapchat är en app där användaren kan spela in en kort videofilm eller ta ett fotografi och sedan bestämma hur länge videofilmen eller fotot ska visas för mottagaren/mottagarna (1-10 sekunder). Därefter raderas bilden eller videofilmen. Mottagaren/mottagarna kan även välja att ta en så kallad ”skärmdump” för att spara videofilmen eller bilden (surfalugnt.se).

Forumet *Facebook* handlar om att skapa kontakt och umgås med andra människor över nätet. Det går att skicka meddelanden till andra och skriva på varandras ”wall” (anslagstavla), publicera bilder, videofilmer samt spela spel (facebook-faq.se).

Ask.fm är ett socialt forum där användaren skapar en sida om sig själv med personlig information och en profilbild. Användaren kan sedan ställa frågor anonymt till andra människor (svt.se).

Instagram är en app som syftar till att användare kan dela foton och filmklipp med andra. Det går även att ”gilla” och kommentera inlägg som ens vänner delar på Instagram (facebook.com).

Skolkurator från skola 1

Denna skola undervisar i årskurserna F-9 (F = förskoleklass). Skolan har cirka 450 elever. Kuratorn har arbetat på skolan i fem år. Kuratorn arbetar halvtid på denna skola, och resten på andra skolor. Intervjun ägde rum på skolkuratorns kontor i skolan.

Kuratorn vet om att det finns elever på högstadiet som blir utsatta för kränkande behandling och mobbing på nätet. Oftast handlar det inte om mobbing, utan om enstaka påhopp. Kuratorn hävdar dock att skolan inte riktigt vet hur de ska arbeta med problemet, mer än att säga åt eleverna att vara restriktiva på nätet.

Kuratorn berättar att chatten Ask har varit ett stort problem. Det har hänt att elever har fått elaka kommentarer på sina Ask-konton, men att skolan inte kan ta reda på vem det är som skrivit kränkningarna. Det skolan kan göra i sådana fall är att be den utsatte att inte svara på inläggen. Om man svara emot kan kränkningarna bli värre. Det är bättre att ignorera kommentarerna. Kuratorn tycker att eleverna har blivit bättre på att inte vara så offentliga på chatten och att problemen med chatten har minskat. Däremot har chatten KIK blivit vanligare och många elever ger ut sitt användarkonto till vem som helst. Skolan har även haft några ärenden som handlat om att elever har delat med sig av bilder som de inte borde ha gjort. Skolans personal har pratat mycket om det med eleverna och kuratorn tycker att skolans elever har blivit bättre på att inte dela med sig av olämpliga bilder. ”Ändå händer det att eleverna blir övertalade att dela med sig av bilder, eller litar på fel personer. Detta gäller framför allt tjejer”. I övrigt tycker kuratorn att det är svårt att veta vad som sker på de sociala medierna och skulle gärna vilja veta mer.

Kuratorn får reda på vilka sociala medier som är inne just nu via elever. Kuratorn får även veta om någon har blivit kränkt eller mobbad på sociala medier via elever, men även via EHT (elevhälsoteam). Det händer även att elever som kommer regelbundet för samtal hos kuratorn berättar om vad som händer på de sociala medierna. Bland annat har kuratorn fått reda på att de flesta incidenterna som sker på sociala medier är kränkningar. Det handlar om elever som i all hast inte tänker sig för när de postar saker på sociala medier och inte tänker på konsekvenserna. ”Det är ju mycket, mycket enklare att kränka någon på nätet, än att göra det face to face.”

Kuratorn uppfattar det som att det oftast är flickor som drabbas och att de ofta talar illa om varandra. Ibland är det både flickor och pojkar inblandade. Desto ovanligare är det att skolan får reda på att pojkar kränker eller mobbar andra pojkar. Kuratorn upplever att mobbningen börjar redan i årskurs fem för flickor. Kuratorn tror att det är från femman som flickorna börjar använda KIK och andra sociala medier och att det är därför problemen med de sociala medierna börjar så tidigt för flickor. Pojkar å andra sidan upplever kuratorn börjar först med sociala medier på högstadiet. Kuratorn vill inte vara fördomsfull men han tycker att det är de elever som hörs mest och syns mest som är mest aktiva med att skriva kränkande saker på nätet.

På frågan om kuratorn måste prioritera bland sina arbetsuppgifter blev svaret: ”Ja, det måste jag nog. Jag kan känna att det kommer väldigt mycket annat som... jag kanske inte helst skulle vilja göra som typ ganska mycket dokumentation...”. Förr var det inga krav på dokumentation, och det gjorde att kuratorn i början inte behövde dokumentera särskilt mycket. Idag är dokumentationen väldigt uppstyrd och kan ta mycket tid i anspråk. Kuratorn har även ansvar för likabehandlingsplanen och sitter i likabehandlingsteamet. Detta tar tid från det förebyggande arbetet.

Arbetsbelastningen på kuratorerna i kommunen där han arbetar är stor. Det håller dock på att ändras. Kommunen anställer fler kuratorer och arbetstiden för de befintliga kuratorerna utökas. Två skolor i kommunen ska nu börja ha två kuratorer. Det tycker kuratorn låter väldigt bra. Då kan kuratorerna stödja varandra och genomföra projekt tillsammans. Kuratorn berättar att det ibland kan

vara tungt att behöva göra allt själv. Så som att få föreläsare eller organisationer till skolan. Arbetet som kurator är väldigt självständigt, på gott och ont. Att ha en rektor som bryr sig om vad kuratorn gör tycker kuratorn därför är väldigt viktigt. Även stödet som EHT ger i vardagsarbetet underlättar för kuratorn. I vissa situationer kan de dock upplevas som otillräckliga då de inte har samma kompetens som en kurator. I dessa fall kan ett nära samarbete med de övriga kuratorerna i kommunen erbjuda ett stöd. ”Tråkigt nog finns det inte tillräckligt med samarbete bland kommunens kuratorer”.

Det skolan framförallt försöker förmedla till eleverna när det handlar om det förebyggande arbetet är att eleverna ska vara restriktiva och hålla saker privat på nätet. Skolan har även värdegrundsdagar i början av varje termin. Där brukar nätmobbning tas upp i form av diskussionsfrågor. De vuxna på skolan tror att den kränkande behandling och mobbning som skolan inte ser har förflyttats till nätet. Därför önskar kuratorn att skolans förebyggande arbete skulle vara större. Skolan har haft en lärare som på eget initiativ nätvandrade, detta för att kunna se vad ungdomarna gör på nätet. Kuratorn tycker att initiativet var bra, men att det som lärare kan bli svårt att bli inbjuden i kretsarna. Denna lärare fick reda på mycket saker som försiggick. Kuratorn menar att ungdomarna inte är diskreta, de lägger ut saker offentligt som gör att vem som helst kan se det. Kuratorn vet inte om läraren fortfarande håller på med detta. Kuratorn gjorde själv en profil på chatten Facebook (FB), men berättar att ungdomar inte längre är särskilt aktiva på FB. För att komma närmare ungdomarna skulle kuratorn istället behöva aktivt söka upp ungdomarna en och en på de sociala medierna, men det tid för mycket tid.

I fråga om hur det åtgärdande arbetet ser ut när en elev har blivit mobbad eller kränkt på sociala medier berättar kuratorn att personalen på skolan har en strukturerad plan för hur de ska arbeta med det. Planen ser ut på ett liknande sätt som den plan som gäller traditionell mobbning eller kränkande behandling. Skolpersonalen som sett händelsen eller som har tagit emot anmälan från en elev eller förälder får göra utredningen. Kuratorn finns till hands för att hjälpa till, men det händer att kuratorn gör utredningen själv för att den ska bli gjord i tid. En utredning går till på så sätt att en ur skolpersonalen pratar med den utsatta, med den som utsatt och med eventuella vittnen en och en. Sedan sammanställs allt i en rapport som sedan lämnas till rektorn. Om rektorn avgör att kränkningen varit mild och att kränkningen är utredd, släpps fallet. Om rektorn avgör att kränkningen varit av grövre form ska rektorn utse en person som ska upprätta en åtgärdsplan. I åtgärdsplanen ska det framgå vilka insatser som ska sättas in och hur stora insatserna ska vara. Samma person ska sedan följa upp planen en månad efter incidenten har skett. Då frågar man den utsatte om kränkningen är utredd. Om svaret är att den inte är utredd görs en ny åtgärdsplan och detta pågår fram till att kränkningen är utredd och allt är löst. ”Tyvärr är verkligheten ofta mer komplicerad och sociala medier är ett problem som i många fall kan vara svårt att tackla”. Kuratorn menar att skolpersonalen i de flesta fall som involverar sociala medier inte kan veta vem eller vilka det är som ligger bakom de kränkande orden eller bilderna. Därmed kan skolan inte prata med den person som utsätter. Skolan kan heller inte be den personen att radera de elaka inläggen. Skolan kan inte göra mer än att prata med den utsatta eleven och föreslå personen att inte svara på inläggen.

I en översikt av skolan likabehandlingsplan visar det sig att sociala medier inte nämns. Däremot står det tydligt i likabehandlingsplanen att skolan utgår från två lagar, diskrimineringslagen samt skollagen. Skolan har en tydlig plan för hur de ska arbeta mot traditionell kränkande behandling.

Skolkurator från skola 2

Denna skola undervisar i årskurserna F-9. Det går cirka 630 elever på skolan. Skolkuratoren arbetar heltid på denna skola. Intervjun ägde rum på skolkuratorns kontor i skolan.

Kuratoren berättar att skolan inte har problem med mobbning eller kränkande behandling som sker på sociala medier. Skolan för statistik över vad för ärenden skolkuratoren får att jobba med under varje år. Den statistik som är från förra året visar att skolan endast haft ett ärende som handlat om sociala medier. Ärendet handlade om att flickor i samma klass använde sig av ”fula ord” på sociala medier.

Kuratoren upplever att flickor kommunicerar mer än vad pojkar gör på datorn och mobilen. Flickor använder forum som KIK, Instagram och Snapchat, medan pojkar hellre föredrar olika spel. Kuratorn uttrycker det som att flickor ”tisslar och tasslar” och kan kränka varandra på så sätt. Pojkarna utagerar oftare genom fysiskt våld. Varje elev på skolan får en surfplatta som är till för att användas i undervisningen. Kuratorn har inte upplevt att det har gett upphov till problem med mobbning eller kränkande behandling.

Kuratoren tycker att det är mycket viktigt att skilja mellan kränkande behandling, mobbning, trakasserier och så vidare och att en person ska utgå från diskrimineringslagen när han/hon försöker berätta vad han/hon har blivit utsatt för. Skolkuratoren menar att det är lätt att missbruka ordet mobbning. Att en elev hävdar att han/hon har blivit mobbad fast det egentligen handlar om en enstaka kränkning. Mobbning handlar om upprepade kränkningar och går oftast djupare än en kränkning gör. Det gör att det är olika problematik bakom en kränkning och mobbning. För att undvika missförståndet brukar kuratorn gå runt i varje klass och informera bland annat om vad rollen som kurator innebär och om diskrimineringslagen.

Skolkuratoren kan få känslan av att arbetet över lag ofta handlar om att ”släcka bränder” och att arbeta akut. Kuratorn menar även på att arbetet som skolkurator är väldigt självständigt. Kuratorn är ensam med sin kompetens på skolan vilket gör att det inte går att få samma stöd från kollegorna som det gör på till exempel socialtjänsten.

Skolans förebyggande arbete bygger framför allt på att det ska finnas vuxna överallt där eleverna vistas. Rastvakterna går runt på rasterna och ser till att allt är i sin ordning. Det finns även så kallade korridorsvakter som ser till att allt är lugnt i korridorerna. En vuxen är med i omklädningsrummen och i matsalen. I matsalen försöker skolpersonalen att undvika tajta köbildningar eftersom risken finns att elever kan börja tjafsas med varandra. Skolan har satsat på ett förebyggande arbete som går ut på att se när, var och hur det inträffar/inträffat mobbning.

I fråga om hur det åtgärdande arbetet ser ut svarade kuratorn att då skolan fått kännedom om att mobbning har inträffat pratar personalen med den utsatte eleven. Då skrivs först ett tillbud om när, var

och hur mobbningen inträffat för att skapa sig en förståelse av ärendet. Därefter visas ärendet upp för rektorn som avgör om ärendet ska gå vidare. Rektorn ska sedan processa detta vidare till EHT (elevhälsoteam) där ärendet sammanfattas och EHT tillsammans med berörd personal ger förslag på hur arbetet ska gå vidare. EHT har ett möte en gång i veckan där skolkuratoren och skolsköterskan diskuterar ärenden. Handlar det om fysiskt våld ska det polisanmälas, annars kontaktas elevens föräldrar och ett möte äger rum tillsammans med föräldrarna, barnet, rektorn och kuratorn.

Vid en genomgång av likabehandlingsplan som fanns publicerad på skolans hemsida visade det sig att sociala medier inte nämns i planen. Däremot skriver skolan att det råder nolltolerans mot kränkande behandling, diskriminering och mobbning.

Skolkurator från skola 3

Skolkuratoren pratar om hur det var när hon arbetade på grundskola.

Denna skolkurator arbetar idag på en gymnasieskola. På gymnasieskolan går 675 elever. Anledningen till att denna kurator är med i urvalet är för att skolkuratoren blev rekommenderad av en annan skolkurator. Hon har arbetat med grundskoleelever i åk 6-9 i 10 år. Intervjun handlade om kuratorns tid på grundskolan. Intervjun ägde rum på skolkuratorns kontor på gymnasiet.

När kuratorn arbetade på grundskolan var forumet Facebook (FB) relativt nytt. Mycket av kuratorns arbete gällande sociala medier var sådant som skedde på FB. Kuratorn upplevde att hon fick lägga ner mycket tid på flickor i årskurs 6 och 7 för att lösa intriger som skedde på forumet.

Skolkuratoren har valt att inte bli vän med någon elev på sociala medier, varken då eller nu vilket gör det svårt för kuratorn att fånga upp vad det är som sker på sociala medier. På gymnasiet är det mer vanligt att eleverna kommer själva i alla typer av ärenden. Hon tror att tröskeln att gå till kuratorn kan vara lägre för gymnasieelever. Kuratorn vill att tröskeln ska vara låg och ett sätt att få den låg är att alla elever och lärare kallar kuratorn vid namn och inte yrkestitel. Många envisas dock att kalla kuratorn vid yrkestitel. Kuratorn anser att det är lättare att arbeta med mobbning och kränkningar som sker på sociala medier ju äldre eleverna blir. ”Yngre elever är benägna att se saker i svart eller vitt och förstora saker. Äldre elever har lättare för att se gråskalor och är därför mer lättarbetade”.

Kuratorn kan uppleva arbetet som självständigt och säger att det kan kännas ensamt och extremt stressigt ibland. Kuratorn tycker att det ibland kan vara lite väl sårbart att vara ensam med sin profession på skolan, att allt arbete står och faller med en person. Kuratorn berättar att det blev bättre på grundskolan efter att skolan utbildade några pedagoger i samtalsteknik. Då kunde de pedagogerna hålla i samtal med eleverna och kunde hålla i vissa ärenden själva. Kuratorn behöver inte alltid vara inblandad i alla typer av ärenden. Kuratorn tycker även att det är viktigt att ha en rektor som visar intresse i EHT (elevhälsoteam).

Kuratorn ingår i en central elevhälsa i kommunen. Alla kuratorerna som ingår i denna centrala elevhälsa får kontinuerlig handledning tillsammans. Eftersom arbetet på skolan kan vara självständigt är möjligheten att träffa andra kuratorer relevant. De får möjlighet att utbyta erfarenheter och ventiler

med varandra genom handledningarna och utöver det kan kuratorerna ha kontakt genom telefon och mail.

När frågan ställdes om hur det förebyggande arbetet såg ut på grundskolan svarade kuratorn att det var ett arbete som skedde varje dag på skolan. Skolan hade bland annat föreläsningar riktade till både föräldrar och personal om vad som skulle kunna hända på nätet. När skolan undervisade i eller talade om mobbning var det en självklarhet att inkludera sociala medier som en arena där elever skulle kunna utsättas för mobbning. Skolpersonalen föreläste för eleverna om internetanvändning. Tyvärr upplevde kuratorn att skolan kunde ligga efter i utvecklingen av nya sociala forum. Utvecklingen av sociala medier är för snabb. Kuratorn upplevde att det var fler flickor än pojkar som använde sig av sociala medier som ett medel för att utsätta en person/personer. De laborerade mer med möjligheten att "följa" eller "blocka" någon. Pojkarna lade inte lika stor vikt på sådant.

"Bland kunde föräldrar lägga sig i där de kunde göra sig skyldiga till kränkningar av andra elever. När föräldrarna kunde lägga sig i blev risken att de inte blir några goda förebilder". Kuratorn menar att hela skolan bör arbeta med kränkande behandling eller mobbning som sker på sociala medier eftersom skolan har de resurserna. Hon upplever även att enskilda samtal med elever är ett förebyggande arbete. Det visar att vuxenvärlden ser och reagerar på kränkningar och mobbning som sker på nätet.

I fråga om det åtgärdande arbetet anser kuratorn att det är bra att fokusera på lösningar i samtalen. "Om man tråkklar i vad det var som hände och vem som gjorde vad är möjligheten att man kan råka nytända diskussionen". Då alla elever fått komma till tals kunde hon uppleva av erfarenhet att de inblandade kunde säga emot varandra vilket resulterade i att nytända diskussionen. Nya kränkningar kunde då uppstå i rummet då kuratorn även var närvarande. Kuratorn kom att försöka hjälpa eleverna med att själva hitta lösningar på vad som skulle fungera för alla som var inblandade. Kuratorn påpekar under intervjun ett exempel där ett par pojkar på grundskolan kunde ha en tendens att skapa grupper på FB där folk sattes in ofrivilligt. Några elever på grundskolan skapade en grupp om en pedagog från skolan. Låt oss kalla personen för P. Gruppens namn på FB var "Alla vi som tycker P är en orre (hora)". När pedagogen från skolan såg detta blev hen mycket upprörd och tog illa vid sig. Medlemmarna som deltog i gruppen hade lagts till utan att de själva valt det, detta inkluderade även några av lärarna på skolan.

I ett annat fall hade elever gått in på en flickas FB och skrivit "GH" på hennes sida. En elev berättade och visade detta för kuratorn och talade om att detta stod för garderobshora. Detta publicerades av andra elever på andra skolor och kuratorn fick då kontakta de andra skolorna. De elever som var inblandade kontaktades och fick ta bort sina kommentarer på FB. Enligt kuratorns erfarenhet agerar inte FB om en person anmäler en annan person eller grupp till dem, utan personen måste själv hitta IP-numret och be personen att ta bort gruppen.

Kuratorn berättar även att det ett tag var många flickor som skar sig på grundskolan där hon arbetade. Hon hade en klass där åtta flickor skar sig. Det visade sig att det var epidemiskt. Vid det tillfället var det många som bloggade om det och det blev smittsamt.

Kuratorn informerade föräldrar om att de ska ha bättre koll på vad deras ungdomar gör på nätet. ”Att prata om nätet med sina ungdomar måste bli ett naturligt samtalsämne. Det är någonting som föräldrar måste bli bättre på”. Kuratorn kunde ibland även få reda på att bilder eller filmer låg ute på sociala medier. Då tog hon kontakt med föräldrarna och informerade dem om att de fick avgöra vad de ansåg vara lämpligt och inte.

Skolkuratorn nämner om att det idag är vanligt att videoblogga. ”Mycket som ungdomar säger sker per automatik och kan vara lite tveksamt. Det var inte menat att såra någon, men ibland kan sådana uttalanden skapa konflikter”. På gymnasieskolan hade några få elever från skolan lekt sanning eller konsekvens på ett Youtube-klipp. Eleverna hade i klippet frågat om sanning om elever i samma klass. Vissa elever hade blivit väldigt utlämnade och när eleverna själva fick reda på detta hade de blivit upprörda. Kuratorn menar att detta är en ny situation, där det sker på nätet och där många människor kan se det. Kuratorn poängterar att detta fall inte var mobbning men att de drabbade eleverna ändå kände sig utsatta.

Skolkuratorn tror att en bagatell många gånger kan blossa upp till ett stort bråk för att många lägger sig i på nätet eller bara är åskådare. Elever kan bli budbärare och föra ett rykte vidare och förstora och förvränga det som hänt. Det händer att elever blir arga på budbäraren istället. ”Även åskådarna kan vara bra att prata med, eftersom de många gånger ser och hör mycket. Många åskådare kan känna sig avlastade i att få berätta för någon om vad som hänt och vet att någon tar tag i fallet”. Kuratorn får även då en chans att prata med åskådarna om hur han/hon kan agera i framtiden.

När frågan ställdes om hur kuratorn prioriterade bland sina arbetsuppgifter blev svaret att det förebyggande arbetet fick stå tillbaka mer på grundskolan än vad det gör på gymnasiet. Det akuta arbetet går före allt annat arbete. Kuratorn tycker att det är synd att skilja på det förebyggande och det åtgärdande (det akuta) arbetet. ”Alla fall som sker på sociala medier måste tas om hand på en gång”. Kuratorn försöker prata med de inblandade eleverna skyndsamt, för att kunna lösa konflikten. Kuratorn har varit med om fall där det inte gått att reda ut en konflikt och att eleverna inte klarat av att bli vänner igen. Då har nödlösningen varit att eleverna skulle ignorera varandra, detta genom att de inte skulle ge blickar åt varandra eller säga fula ord, varken i skolan eller på nätet.

9 av 10 gånger var det eleverna som besökte kuratorn där de berättade och visade vad som hade skrivits på nätet. Skolpersonalen och föräldrar kunde även ta kontakt med kuratorn för att berätta vad de sett eller hört. Andra ärenden kunde inkomma till kuratorn via lärare, föräldrar och i vissa fall skolsköterskan. Kuratorn berättar att hon försöker hjälpa elever som blivit utsatta på sociala medier, men att föräldrarna ibland kan behöva hjälp, eftersom det många gånger är i affekt. ”Föräldrar kan vara snabba på att missbruka ordet mobbning”. Kuratorn anser att en individ ska vara noga med benämningarna och att individen ska använda orden vid rätt tillfälle. Föräldrar kan exempelvis säga ”detta är mobbning och vi kräver att ni flyttar på den här eleven”. Skolan måste då bromsa föräldrarna och förklara att de behöver utreda vad som egentligen hänt. Kuratorn brukar landa i att eleverna endast varit ovänner och att det varit en konflikt som gått överstyr. Kuratorn menar att det med yngre elever

är väldigt viktigt och samtidigt lönsamt att involvera föräldrarna. Att tala om för föräldrarna att skolan har fått reda på att något har hänt och att de arbetar med ärendet brukar räcka för att lugna föräldrarna. Om skolan inte involverar föräldrarna kan det många gånger vara som att ”hälla bensin på elden”.

Skolkuratoren nämner att den grundskola som kuratorn arbetade på var tidig med att skriva specifikt om sociala medier i likabehandlingsplanen. Eftersom detta är flera år tillbaka finns det ingen poäng i att leta upp de likabehandlingsplanerna.

Skolkurator från skola 4

Denna skola undervisar i årskurserna F-9. Skolan har cirka 800 elever. Skolkuratoren har arbetat som skolkurator sedan 2010 och arbetar heltid. Intervjun ägde rum på skolkuratorns kontor i skolan.

När frågan ställdes om skolkuratoren märker av elevernas användande på sociala medier blev svaret att det är svårt att skilja mellan traditionell mobbning och nätmobbning. Hon menar att det finns ett trygghetsteam på skolan som arbetar med förebyggande, främjande och med kränkande behandling. Många gånger är det oftast konflikter som har inträffat på fritiden, vilket bidrar till att det följer med in i skolans värld där eleverna bland annat kan ge blickar till varandra eller prata illa om varandra. Det kan även handla om att elever använder sig av sociala medier i skolan därför poängterar kuratorn att ”det går hand i hand” med skolelevernas påverkan av sociala medier. Vidare menar kuratorn att hon inte arbetar annorlunda med arbetet mobbning eller kränkningar, bara för att det handlar om sociala medier detta eftersom att det handlar om samma typ av arbete. Skolkuratorns erfarenhet är att konflikter på grund av sociala medier sker mer på fritiden. Det kan handla mycket om att folk väljer att kommentera bilder, lägga sig i andras konflikter och så vidare. Den känslan skolkuratoren får är att flickor oftast är mer involverade i konflikter än vad pojkar är. Flickor kan intrigera mer med varandra, vilket pojkar också kan göra men på sitt egna sätt. Flickor tenderar att gå in och ta över varandras konflikter. ”Det kan jag känna är det svåra, om några är kompisar så är det svåra ibland när någon försöker ta över konflikten som är mellan några andra”. Skolkuratoren kan få reda på att en konflikt skett genom bland annat klassföreståndaren, läraren som anmäler att någon/ några elever inte mår bra, elever själva som kommer och besöker kuratorn eller klasskompisar. Men skolkuratoren menar att det ofta är lärarna som tar kontakt med kuratorn.

När frågan ställdes om arbetet med sociala medier tar tid och resurs från andra arbetsuppgifter svarade kuratorn att det handlar om att fånga upp det som sker relativt fort.

Man måste trygga den som blir kränkt och man måste stoppa den som kränker och just att det kan bli en sådan massa eftersom det går i varandra. Det gör att man tänker på vilka man behöver prata med, vilka är involverade och det tar ju mycket tid.

Kuratorn menar på att det tar mycket tid när arbetet behöver gå skyndsamt. Det handlar om att de vuxna har koll och att föräldrarna till den utsatta blir kontaktad samt respektive föräldrar. ”Man har inte samtal för diskussioner, man har samtal för att det ska få ett stopp. Man har också ett samtal för att man ska kunna vända saker till det bättre”. Kuratorn berättar att arbetet är självständigt. Skolkuratoren

har handledning sedan ett år tillbaka och anser att det är väldigt uppskattat. Sedan sitter hon med i samma grupp som psykologerna, skolsköterska och kuratorer vilket också är ett stöd. Hon har arbetat i många år som kurator vilket har bidragit till att hon arbetat upp ett brett kontaktnät och det menar hon underlättar hennes arbete, men på skolan är kuratorn ensam i sin roll. Hon anser att det inte är ett problem då hon har många års erfarenheter av professionen. Däremot upplever hon att arbetsbelastningen kan vara hög då många är i behov av kuratorsstöd. Hon anser att det bör finnas mer kuratorsstöd för kuratorerna. ”Den norra delen ska anordna kuratorsstöd, detta ger kuratorerna en möjlighet ventilera tankar, byta kunskap och erfarenheter men också för att kunna stötta varandra i sitt arbete”.

Kuratorn säger att det är viktigt att arbeta med mobbning och kränkningar på sociala medier. Detta kan ske bland annat genom att all personal arbetar med det som står i likabehandlingsplanen. Hon berättar att det inte är de sociala medierna som är konflikten utan att det oftast ligger något annat bakom men att sociala medier kan öka på konflikten.

Det viktigaste är att de vuxna markerar vart gränserna går. Ungdomarna har inte alltid koll på vad som är lagligt när det kommer till kränkningar och mobbning. Vuxna måste berätta vad lagen säger. Dessutom behöver eleverna förstå att olika personer är olika känsliga och att kränkningar utgår ifrån den som blivit kränkt upplevelse.

På frågan om hur skolan arbetar förebyggande med mobbning som sker på sociala medier svarar kuratorn att det förebyggande arbetet endast genomförs generellt. De arbetar inte specifikt med mobbning på sociala medier. Skolan har ett trygghetsteam. Skolans trygghetsteam innefattas av rektor, lärare, speciallärare samt skolkuratorn. Vidare har skolan kompisstödjare men lärarna har även de en viktig roll i detta arbete eftersom det gäller att prata och kommunicera med eleverna och detta sker hela tiden i alla ämnen. Skolkuratorn och en lärare har arbetat med att träffa kompisstödjarna och där de sedan har informerat alla klasser om vad en kränkning är, detta eftersom det kan förekomma olika typer av kränkningar.

Jag tänker att idag tänker man inte på vad man skriver, hur det kan sårta någon. Det sitter liksom kvar, det är de som är skillnaden när man säger något att det också kan vara sårande men när man skriver något och så publiceras det så sprids det och de blir en sådan massa.

Skolkuratorn menar att det går fort att skriva något på olika forum på nätet där det kan publiceras och det på några sekunder kan ha delats till flera människor. Hon menar att det är viktigt att sätta stopp för konflikter som uppstår och att människor inte bör lägga sig. ”Där man lägger sig i blir det oftast värre. Man måste prata om det och sen är det föräldrarnas ansvar också att man pratar med sina barn, det får man inte glömma”. Kuratorn poängterar att det handlar om att prata om de olika typerna av forumen, prata om nätanvändning precis på samma sätt som det pratas om vad en kränkning är. Skolkuratorn menar att det finns många olika forum som eleverna använder sig av, det är bland annat KIK, Instagram och Facebook. Vidare anser skolkuratorn att det oftast sker konflikter relaterat till sociala medier på högstadiet men att det även förekommer på mellanstadiet.

Det åtgärdande arbetet menar kuratorn att läraren eller klassföreståndaren får ta hand om då en konflikt skett. Om det går längre och blir värre blir trygghetsteamet inkopplat. Beroende på hur allvarligt fallet är kan det vara nödvändigt att skriva en åtgärdsplan. Skolkuratorn menar att

...de vuxna måste hänga med i utvecklingen. Barnen är mycket bättre än de vuxna på teknologi och hur man använder teknologin. Men de som är äldre har livserfarenhet och kan dela med sig av sin kunskap. De vuxna ska kunna diskutera med barnen, markera och ge hopp.

Kuratorn menar att det är viktigt att de vuxna också ger hopp.

... peppa dem och att se och att lyckas att få till ett förändringsarbete. Ett förändringsarbete är ju också att vara envis och att inte ge upp liksom, på något sätt. Och att vara envisare än vad dem är på något sätt.

Vi har läst igenom denna skolas likabehandlingsplan, som fanns publicerad på skolans hemsida. Det står ingenting specifikt om hur skolan ska arbeta med mobbning som sker på sociala medier. Däremot står det att mobbning och kränkande behandling inte tolereras.

Skolkurator från skola 5

Skolkuratorn på denna skola har arbetat på skolan sedan januari 2015. Kuratorn arbetar halvtid på denna skola och halvtid på en annan skola. Skolan undervisar cirka 470 elever i årskurserna F-9. Intervjun ägde rum på kuratorns kontor.

Skolkuratorn trivs bra på skolan och tycker att det är ett roligt yrke. Yrket är självständigt, samtidigt som det går att samarbeta med övrig personal på skolan. Kuratorn kan uppleva att det finns mycket att göra.

När frågan ställdes om skolkuratorn märker av elevernas användande av sociala medier i skolan blev svaret att han märker av det väldigt tydligt. Kuratorn påpekar att eleverna använder sina mobiltelefoner i stort sett till allt, i vissa fall även till undervisningstillfällen för att söka information till skoluppgifter. Generellt gäller dock ett mobiltelefonförbud under lektionstid och skolan har bestämt att eleverna under lektionstid ska lämna in mobiltelefonerna och få tillbaka dem efter att lektionen tagit slut. Skolkuratorn upplever att mobbning som sker på sociala medier oftast sker utanför skoltid och risken är då att skolan missar väldigt mycket av vad det är som sker/ har skett. De gånger då skolan fått reda på att det skett mobbning på sociala medier är då mobbningen följt med in i på skolans arena.

Speciellt upplever kuratorn det svårt att få grepp om chattforumet Ask.

Det händer väldigt mycket på detta forum och personen bakom som utsätter en annan person för påhopp kan vara anonym, vilket bidrar till att det blir svårt att veta vem de är som döljer sig bakom datorskärmen. Jag kan få in jätteledsna elever till mig som har fått både de ena och de andra konkreta påhopp från någon. Med betoning på någon, för man vet inte vem de är.

Det är svårt för kuratorn att veta hur han ska arbeta med de specifika mobbningsfallen. Det han säger att skolan kan försöka göra är att motverka att mobbning på sociala medier över huvud taget sker. Då anser han att generella värderingsövningar med eleverna på skolan är den bästa strategin.

Skolkuratoren antar att det sker mest mobbning på sociala medier bland flickor, men han tillägger att han inte har några konkreta belegg för sitt påstående. Bland pojkar handlar det mer om fysiskt våld säger han, ”där de buffar på varandra, hojtar och skriker”. Skolkuratorns erfarenhet är att mobbning på sociala medier sker mellan årskurserna 5- 9.

Skolkuratoren anser att det är en svår arbetsuppgift, men en viktig sådan. Han säger att de vuxna ligger efter ungdomarna i mycket av vad som sker på olika sociala forum. Det bidrar till att de vuxna inte har samma koll på sociala medier som ungdomarna har. Att hänga med i utvecklingen menar kuratorn är något de vuxna bör bli bättre på. Skolkuratoren menar att det inte enbart räcker med att någon enstaka på skolan har koll på de olika sociala medierna, det handlar enligt kuratorn om en medvetenhet i hela personalgruppen.

När frågan om arbetet med mobbning som sker på sociala medier tar tid och resursen från andra arbetsuppgifter blev svaret ”nej, det skulle snarare kunna läggas mer tid på det än vad som redan görs”. Skolkuratoren menar att det bör läggas mer tid på förebyggande och främjande arbete. Vilket kommer att minska de akuta situationerna från att uppstå. Vidare menar skolkuratoren att han arbetar mycket akut. När det gäller att arbeta akut handlar det om att ”släcka bränder”. Då någon har blivit mobbad på sociala medier kan det vara svårt att hantera ärendet om det har blivit omfattande. I sådana fall är det oftast svårt att ta reda på var fallet började. ”Detta bidrar till att det tar mycket tid, resurser, energi och kraft från både personal, elever och föräldrar”.

Arbetet med mobbning som sker på sociala medier menar skolkuratoren är ett arbete som ständigt bör hållas levande precis som det görs med exempelvis kränkande behandling.

Det räcker inte enbart med temaveckor eller klassens timme. Det gäller att lära eleverna att hitta verktyg för hur de ska bete sig mot varandra både när det gäller i skolan, på fritiden och på nätet. Detta är även en del av utvecklingsprocessen, att lära sig att kunna respektera varandra.

Elevhälsans grundtanke är att arbeta främjande och förebyggande och det är där fokus bör ligga. Skolkuratoren har en känsla av att mentorerna upptäcker med än vad han själv upptäcker eftersom mentorerna träffar eleverna oftare, men det är elevhälsans uppgift att ta tag i ett ärende då det uppkommer och att skapa sig en helhetsbild av situationen.

En mentor kan exempelvis inte få vetskap om en händelse och springa runt och göra skolkuratorns arbetsuppgifter utan det handlar om att arbeta bredvid varandra med samma sak. Det handlar om en sammanhållning mellan varandra så att alla vet vad som görs, hur det görs och varför det görs för att det ska bli en tydlig struktur.

Skolkuratoren sitter ofta på sitt kontor och har samtal med elever och går ibland ut till klasser för att informera om kuratorns arbete. Eftersom skolkuratoren är relativt ny på skolan håller han fortfarande på att forma sitt arbete. När skolkuratoren började på skolan hade företrädaren slutat vilket bidrog till att ett glapp uppstod, detta resulterade i att han inte haft någon som kunnat introducera honom i sitt arbete. Han menar att det gäller att känna efter med rutiner, arbetsuppgifter, arbetsmiljö, hur arbetet med EHT ser ut och så vidare. Denna termin menar kuratorn att det fanns ett behov när han började på skolan.

Jag var ganska snabbt in i med att släcka eldarna, till nästa termin tänkte jag att jag ska ha gjort en ganska tydlig arbetsbeskrivning för mig själv och kolla hur man skulle behöva jobba mer utifrån just stärkande, främjande och förebyggande.

Skolan arbetar förebyggande med mobbning med hjälp av hjulet för likabehandlingsarbete (se bilaga 5) som kontinuerligt följs upp genom föreläsningar och diskussioner på raster om hur eleverna ska vara mot varandra och om mänskliga värden och rättigheter och hur detta sedan ska kunna appliceras i det verkliga livet. Men hur skolan ska arbeta förebyggande med just mobbning som sker på sociala medier vågar skolkuratoren inte svara på.

Mer specifikt berättar skolkuratoren att skolan har försökt att se vilka platser det är på skolan som upplevs som otrygga, var det exempelvis kan inträffa konflikter och om det sker under skoltid eller efter skoltid. Det är svårt menar kuratorn att täcka upp om det sker utanför skolan.

Det förebyggande arbete går ut på att ha ett personalnät i matsalen som går runt och ser till att inga konflikter uppstår. Fritidsledarna går runt i skolan. Dessutom tillägger skolkuratoren att: ”Risken för att kränka någon annan är ganska stor även fast vuxna är där på plats”. Skolan försöker vara medvetna om det och kuratorn har även informerat mentorer och lärarna att vara i uppehållsrummet så ofta de kan.

På skolan finns även ett antimobbningsteam som ingår av fritislärare, specialpedagoger och så vidare. Det bästa sättet att skapa trygghet för eleverna är att involvera deras närmaste lärare i det förebyggande och åtgärdande arbetet då det är dessa vuxna i skolan som känner eleverna bättre än någon annan. Skolkuratoren känner inte alla elever på samma sätt som lärarna, därför kan det vara bra om lärare finns med och kuratorn kan ställa sig lite i bakgrunden. I andra fall kan det vara tvärtom, att skolkuratoren istället tar en aktiv roll. Vidare har biträdande rektorn en aktiv roll där han/hon alltid är informerad om hur Elevhälsan (EHT) arbetar och vad EHT gör i arbetet med mobbning, detta för att någon ska kunna ha den stora överblicken över det som sker.

När det har skett mobbning på sociala medier ska skolan arbeta åtgärdande. Ett exempel som togs upp under intervjun är om en pojke i årskurs 7 som har blivit utsatt på forumet Ask och Instagram. Det tog ganska lång tid innan skolan fick reda på vad som skett. Pojken valde att berätta och det framkom att pojken har stått ganska ensam i detta och att flera personer har varit på honom med kränkningar. I vissa fall har han fått veta vem det är som ligger bakom dessa påhopp och i andra fall inte, beroende på vilka medier som använts. Det skolan har gjort i det åtgärdande arbetet är att ha samtalat med den utsatta om vad det är som har hänt, hur händelsen har sett ut samt vilka typer av kränkningar han har blivit utsatt för och utifrån det försökt samla in information för att få en helhetsbild kring vad ärendet handlar om. Kuratorn menar även att det handlar om att ta reda på vad det är som har skrivits och se hur denna pojke har responderat tillbaka på mobbningen. Vidare handlar det om att samla ihop de elever som varit involverade och prata med dem. Det är viktigt att inte skuldbelägga eleverna. Poängen med samtalen är att få elevernas historia av hur de upplever det som inträffat. ”Ofta och speciellt i detta fall ges en delvis likstämig bild på vad som har hänt, men även utifrån två helt olika perspektiv”. Först när skolkuratoren har fått en helhetsbild av vad det är som har hänt, kontaktas

elevernas föräldrar. Skolan vill kunna ha en adekvat bild av vad som har hänt innan de kontaktar föräldrarna. Skolkuratoren försöker få de inblandade till någon slags samförstånd. Han vill att eleverna ska bli vänner igen genom att lägga konflikten bakom sig. I vissa fall går det inte och då handlar det om att hitta ett sätt för hur eleverna ska kunna förhålla sig till varandra på skolan utan att kränka, mobba och trakassera varandra.

Vi har läst igenom denna skolas likabehandlingsplan som fanns publicerad på deras hemsida. Det står att eleverna i åk 6-9 måste lämna in sina mobiltelefoner innan varje lektion. Annars nämns inte sociala medier i planen.

Skolkurator från skola 6

Skolan undervisar i årskurserna F-6. Skolan har även en grundsärskola. Sammanlagt går cirka 350 elever på skolan. Skolkuratoren har arbetat på denna skola sedan augusti 2014. Tidigare har hon arbetat heltid men arbetar idag halvtid då hon är föräldraledig. Intervjun ägde rum på skolkuratorns kontor på skolan.

Skolkuratoren anser inte att professionen som kurator är ett ensamt arbete. Hon tycker att hon får det stöd av organisationen som hon behöver. I vissa ärenden är det nödvändigt att ta in utomstående aktörer som till exempel Socialtjänsten eller BUP. Därmed tycker kuratorn att hon samarbetar med de personer och med de organisationerna som är nödvändiga vid just det specifika fallet. Det gör att hon inte känner att hon blir lämnad själv i ett ärende som hon inte vet hur hon ska hantera. Kuratorn kan tänka sig att arbetet är mer ensamt i de fall då kuratorn arbetar på flera skolor.

På frågan om skolkuratoren märker av elevernas användande av sociala medier svarade kuratorn att det ”märks av lite grann”. Kuratorn påpekar att det är viktigt att komma ihåg att de äldsta eleverna på skolan inte är äldre än 12 år gamla. Hade skolan varit en högstadieskola tror skolkuratoren att det skulle sett annorlunda ut. Kuratorn har svårt att tro att om någon är mobbad att mobbningen endast sker över nätet och inte i den direkta kontakten. Har eleverna bråkat på ett forum, blir det svårt för de att vara vänner i skolan. Därmed anser kuratorn att arbetet med traditionell mobbning och mobbning på sociala medier inte bör särskiljas. Hon menar att om en elev är mobbad sker mobbningen säkerligen både i den fysiska miljön (skolan) och på nätet. Det är viktigt att förstå att de olika arenorna ”flätas ihop”. Hon menar att arbetet med mobbning, utanförskap, kränkning eller diskriminering ska bedrivas på en generell nivå. ”Sedan gäller det att inte blunda för att mobbning sker på sociala medier”.

Kuratorn upplever att det kan vara farligt att enbart prata om sociala medier som ett problem. Det gäller att belysa de positiva bitarna med sociala medier också. ”Det här är ju en skola med elever från alla världens hörn. Om man ser det så, så är det en möjlighet att behålla kontakten med vänner och släkt från olika länder. Och så hade man det absolut inte förut”. Skolkuratoren påpekar dock att det finns nackdelar med internet. Bland annat att personen kan vara anonym. Det gör att eleverna inte alla gånger vet vem det är de pratar med. Det finns mycket sådant att ta ställning till men skolkuratoren menar ändå att fördelarna är övervägande.

Konflikter på sociala medier upplever skolkuratoren är lika vanligt bland pojkar som flickor.

Elever kan själva komma till kuratorn för att berätta om mobbning eller kränkande behandling som sker på sociala medier, men det är inte ovanligt att någon annan elev kommer till kuratorn för att berätta att någon elev varit elak mot en annan. Lärare och ROT-grupprepresentanter (Respekt, omtanke och trygghet) kan även meddela skolkuratoren om incidenter. Kuratorn anser att skolans olika arbetslag (personalen är uppdelad i olika lag) fångar upp händelser ganska snabbt, där de är medvetna om att slitningar kan förekomma i klassen.

Kuratorn anser att arbetet med mobbning och kränkningar som sker på sociala medier ständigt kan förbättras. ”För om man tänker att det inte kan förbättras då tror jag att man sitter farligt. Då måste det innebära att man tycker att det inte finns något problem”.

Skolan har en så kallad ROT-grupp som består utav en lärarrepresentant från varje årskurs och utav kuratorn själv. Syftet med ROT-gruppen är att arbeta med mobbning och kränkningar. Rotgruppen har möte varannan vecka och går runt i klasserna för att presentera sig. Rotgruppen delar även ut broschyrer som skickas hem till föräldrar och elever för att eleverna i varje klass ska veta vem de kan kontakta om någonting händer. De arbetar med det förebyggande och det åtgärdande arbetet.

Det förebyggande arbetet handlar mycket om att informera föräldrar och elever om internetsäkerhet. Föräldrarna får information om hur de kan ha en öppen dialog med sina barn om bland annat vad de delar med sig av för information till andra eller vem de pratar med över nätet. Det är även viktigt tycker skolan att föräldrarna har vetskap av vilka forum som finns i dagsläget och vilka forum som är aktuella bland barnen.

Eftersom skolan endast har hyrt in kuratorstjänst tidigare och kuratorn är ny på skolan sedan augusti 2014 har skolan inte riktigt ett strukturerat förebyggande arbete som skolkuratoren önskar. Kuratorn har tillsammans med övrig personal börjat arbeta med att utveckla ett, som skolan kallar det, ”årshjul” (ungefär ett sådant hjul som visas i bilaga 5). Detta hjul ska innefatta och strukturera allt förebyggande arbete som skolan anser att de behöver arbeta med. Hjulet är inte klart vid tidpunkten för intervjun, men kuratorn visar upp en skiss av hjulet. Där finns sociala medier med som en punkt att ta i beaktning.

Skolkuratoren hävdar att det finns bitar som skolan hela tiden kan sträva efter att bli bättre på. Skolkuratoren säger att personalen till exempel har noterat att det behövs vuxna i omklädningsrummen eller att det är mer personal på ena sidan skolgården och att det gäller att fördela styrkorna för att täppa igen luckorna. ”Det är sådana luckor som hjulet förhoppningsvis ska hjälpa skolan att kartlägga”.

Det absolut viktigaste förebyggande arbetet hävdar skolkuratoren är att fråga eleverna om deras användande av sociala medier. ”Det är en så grundläggande bit som ofta glöms bort”. Det åtgärdande arbetet hävdar kuratorn ser likadant ut oavsett vilken typ av mobbning det än handlar om. Det som sker är att samtal hålls med de berörda parterna och med elevens föräldrar. Det är inte alltid skolkuratoren sitter med utan oftast är det en lärare eller någon från ROT-gruppen som har mycket kontakt med eleven som sköter samtalen. Efter det sätts lämpliga insatser in för att se till att

mobbingen inte upprepas. Efter ett tag hålls ett uppföljningssamtal för att se till att insatserna haft den inverkan som man hoppats.

Skolkuratoren berättar att arbetet är flytande på det sätt att den som upptäcker och kan ta på sig ett ärende gör det. ”Personalen stöttar naturligtvis varandra hela tiden och ingen ska behöva känna sig ensam med ett ärende. Ibland kan det även vara bra att vara flera med olika professioner i ett ärende. Mobbing eller kränkande behandling behöver inte enbart vara skolkuratorns arbete”. Ärendet kan även ligga på lärarnas, mentorernas, ROT-gruppens eller rektorns bord. Ett ärende ska tas omhand på en gång menar kuratorn och får inte vänta på grund av att personen inte är där på plats. Arbetet med mobbing och kränkningar på sociala medier får med andra ord inte falla på grund av att skolkuratoren exempelvis är sjuk.

Då vi läse denna skolas likabehandlingsplan som fanns på skolans hemsida framgick det ingenting om hur skolan ska arbeta med att reducera mobbing. Planen är skriven utifrån hur skolan ska arbeta med kränkande behandling. Planen var väldigt kort och otydlig.

Skolkurator från skola 7

Denna intervju bygger på tre grundskolor. Detta beror på att skolkuratoren som intervjuats arbetar på alla dessa tre skolor. Den ena skolan är en F-6 skola med 307 elever. Den andra skolan har en förskoleklass och en klass i årskurserna 1-3. Totalt går det 45 elever på skolan. Den tredje skolan är en F-6 skola med cirka 300 elever. Skolkuratoren arbetar en och en halv dag på en skola, en dag vardera på de andra två skolorna. Resten av tiden fördelas till möten och akuta ärenden på alla de tre skolorna, samt administrativa arbetsuppgifter. Skolkuratoren är anställd på en central elevhälsa i kommunen. Intervjun ägde rum i kommunens stadshus.

Skolkuratoren märker av att det sker mobbing och kränkande behandling på skolorna. Hon anser att de vuxna inte hänger med i utvecklingen av de sociala medierna. Hon menar att vuxna inte har de verktyg de behöver för att klara av det, men att det kan handla om en generationsfråga. En målsättning som skolkuratoren uttrycker är att finnas ute på de sociala medierna mer. ”[A]tt vi finns tillgängliga i sociala medier tror jag är superviktigt”. I dagsläget får kuratorn ta del utav vad som händer på de sociala medierna genom att elever kommer och visar henne vilka forum som är aktuella och vad som läggs upp på dessa forum. Kuratorn säger att hon har ett personligt intresse av att veta vilka sociala medier som eleverna är inne på och att hon frågar eleverna själv vilka forum som de använder och om eleverna kan förklara hur forumen fungerar. Det som kuratorn tycker att alla kuratorer bör bli bättre på är att själva gå in och skapa konton på de forum som eleverna är aktiva på. På detta sätt skapar kuratorn sig en bild av vad eleverna kan göra på forumet och vilket språk som används. Detta gör att eleverna och kuratorerna hamnar på samma nivå när de pratar om sociala medier.

Ibland berättar eleverna själva för skolkuratoren att de eller någon annan blir mobbad eller kränkt på sociala medier. Ibland kommer lärarna och berättar vad de sett och ibland tar föräldrarna kontakt med skolkuratoren.

Mobbning på sociala medier sker i alla årskurser, berättar skolkuratorn. Kuratorn menar att det inte går att säga vilka som mobbar eller kränker andra på sociala medier. Hon anser att det är individer som upplever någonting ”tufft” som de går igenom och som behöver få ”pysas”. Oftast är det någonting som sker i hemmet eller i skolan. ”Så jag tänker att det aldrig är barnets fel. Det är ju vi vuxna som bär ansvaret. Vi måste bara ringa in på vilket sätt vi bär ansvaret, och det är tufft”.

Kuratorn hävdar att i våldsspelen och humorsajterna som eleverna använder ”förekommer det en ton som på något sätt uppmuntrar eleverna att bete sig elakt. De går ut på att trycka ned andra”. Många gånger sker kommunikationen på engelska och eleverna har inte alla gånger koll på vad allt betyder. De förstår i vilket sammanhang som orden ska användas men de vet inte ordets innebörd, menar kuratorn.

Kuratorn menar att mobbning som sker på sociala medier sker på fritiden och följer sedan med in i skolans värld. Att det sker mycket utanför skolan som påverkar eleverna i skolan hävdar kuratorn är ett dilemma. Detta gör att föräldrarnas närvaro är viktig. ”Det handlar om barn som är under 18 år där de är känsliga för grupstryck och inte alltid vet vart gränserna ska gå”. Kuratorn hävdar att skolorna skulle behöva få in ett mer strukturerat system angående hur skolan ska agera och hur föräldrarna ska involveras. Kuratorn tycker att föräldrar och skolor behöver samverka på ett helt annat sätt. ”Det går inte att bolla frågan mellan varandra utan problem som uppstår på sociala medier är en gemensam fråga”.

Kuratorn säger att hon inte hinner med allt som hon önskar och tycker att hon ska hinna med. Eftersom hon befinner sig så lite på vardera skola har hon många elevsamtal inbokade under dagarna och är därmed endast tillgänglig under begränsade tider för resten av eleverna. Hon har en väntekö med elever som vill ha samtal. Kuratorn säger att det är hennes sätt att visa rektor och kommunen att det är ett stort tryck på kuratorn och att hon inte hinner med och att elevhälsan måste prioriteras ute på skolorna. På grund av att mycket arbete går åt till akuta ärenden försöker kuratorn att handleda lärare, elever och föräldrar att själva lösa konflikter.

På frågan om kuratorn behöver prioritera bland sina arbetsuppgifter anser hon att det tar tid att arbeta med mobbning som sker på sociala medier, men att detta arbete ingår i hennes arbetsuppgifter. Däremot kan hon känna att det akuta arbetet kan ta tid från det förebyggande.

Kuratorn menar att det är viktigt att få in det förebyggande arbetet i vardagen för lärarna och eleverna. Att hela tiden ha frågan öppen kring sociala medier och att prata om sociala medier när någon ser att någonting händer är det viktigaste förebyggande arbetet som en skola kan göra, påpekar skolkuratorn. Även att vistas där barnen är och att synas är viktigt. Genom att vara synliga kan barnen komma till de vuxna på skolan på en gång då någonting har hänt. Eftersom skolkuratorn har tidsbrist har hon valt att arbeta med det förebyggande arbetet genom att prata om sociala medier då hon har elevsamtal. De eleverna får bli bärare av kunskapen och får förmedla den vidare. Kuratorn snappar också upp mycket på rasterna och framförallt under lunchtid. Där pratar eleverna om sociala medier och där får kuratorn reda på mycket som sker på olika forum och där kan hon inleda samtal där de

sociala medierna är samtalsämnet. Genom att arbeta på detta sätt, arbetar man på barnens villkor hävdar kuratorn. Att föreläsa eller att sitta i små grupper och prata med eleverna känner hon blir för vuxenstyrt.

”Lärarna är bra på att arbeta förebyggande, men ibland kan de glömma småsaker i all stress”. Kuratorn kan hjälpa lärarna att hitta verktyg för hur de ska arbeta. Lärarna får uppdaterad information angående sociala medier från APT-mötena och Rektorn det gör att lärarna blir påmind om att ha med sig de sociala medierna i tankarna hela tiden.

Ett annat förebyggande arbete som skolan kan åta sig är att se om föräldrarna kan sätta gränser. Kuratorn förslår att en av föräldrarna eller någon i släkten kan vara vän med barnet på de sociala medierna. Då kan den vuxne ha koll på om någon betar sig illa mot barnet. Eleverna har föreslagit detta då de diskuterat och kommit fram till olika förslag som kan få mobbning och kränkning på sociala medier att stoppas. Kuratorn menar att det är viktigt att lyssna på eleverna. ”De har många smarta idéer och lösningar om de måste kompromissa”. Kuratorn har även märkt att det kan vara bra att prata om skärmtid hemma. Även att föräldrarna talar om vad de gör på datorn för sina barn så att barnen vet vad föräldrarna använder datorn till. Skolkuratorn menar att det är oräddvinst om föräldrarna får använda datorn mer än barnet utan att barnet vet vad föräldrarna gör. Att samtala om användandet av datorn gör att barnet själv berättar för sina föräldrar vad han eller hon använder datorn till och det blir då en naturlig konversation mellan föräldrarna och barnet om vad spelen eller sajterna går ut på. När barnen får bekräftelse från sina föräldrar och de visar nyfikenhet inför barnets vardag gör det att barnet känner sig sedd och det ger som följd att bekräftelsebehovet från andra kan minska. Det gör att barnet inte söker upp dåliga kontakter på nätet.

Kuratorns arbetsstrategi utgår ifrån att en insats ska skapa ringar på vattnet. Det viktigaste i det arbetet är att prata med eleverna om sociala medier på deras villkor. ”Man sår ett frö hos barnen och sen kommer dem och dubbelkollar, är det här okej?” Då ställer kuratorn motfrågor som får eleven att själv tänka om han/ hon tycker att det som skrivs är ”okej”. Det är viktigt att eleverna utgår från sina egna uppfattningar. Kuratorn tänker att hon ska ge eleverna medel att själva kunna lösa sina konflikter. Hon tror att det är viktigt för eleverna att få känna eget ansvar. Kuratorn försöker stärka elevernas självkänsla. ”Genom att stärka elevernas självkänsla får eleverna mod att stå upp för sig själva och sina kamrater”. Skolkuratorn uppmanar eleverna att ta hjälp av varandra. Kuratorn menar att ”barn lyssnar mycket mer på barn när de säger kloka saker”.

Då en elev har blivit utsatt på sociala medier ska skolan arbeta för att lösa konflikter på en gång. Vid alla typer av konflikter är det bra att fråga eleverna om konflikten även pågår på sociala medier. Hon är tydlig med att förklara för eleven vad barnkonventionen säger och vad det finns för lagar och regler. Kuratorn pratar med de inblandade eleverna och frågar dem om de vågar säga ifrån själva då någonting har hänt eller om kompisar kan stötta dem. Kuratorn försöker få eleverna att våga säga ifrån innan en konflikt urartar. Kuratorn menar att hon är så pass lite på vardera skola att eleverna behöver kunna veta själva hur de ska lösa konflikter som uppstår. Samtidigt ser kuratorn att det är bra för

eleverna att få känna ansvar. Kuratorn brukar även delegera arbete till lärare och föräldrar. Eleverna kan behöva prata med en vuxen om vad som hänt. Kuratorn vill att eleverna ska börja med att prata med en lärare eller förälder innan de kommer till henne. Om lärarna eller föräldrarna inte vet vad de ska göra går det bra att vända sig till kuratorn. ”Klasslärarna gör ett fantastiskt bra jobb i frågan och vet oftast hur en konflikt kan lösas”. Alla tre skolorna har antimobbningsteam som sköter mycket av arbetet då kuratorn inte är på plats.

Kuratorn berättar om ett fall som hon hade med en klass i årskurs tre. Kuratorn hade en tid väldigt många individuella samtal med elever från den klassen av olika anledningar. Därför visste hon mycket om varje elev i klassen och om hur klassen fungerade. Hon kunde ana att det var något som inte stod rätt till. Kuratorn gick till klassläraren med sin oro och fick veta att elev A hade frågat elev B om varför hen skriver så elaka saker på Instagram och lägger ut bilder på eleven. Då hävdade elev B att hen inte gjort något och A och B blev då båda upprörda. Klassläraren och kuratorn upplever att allting inte är som det ska och därför uppmanar klassläraren föräldrarna att polisanmäla händelsen.

Klassläraren skrev även ett klassbrev som skickades ut till alla föräldrar i klassen om vad som inträffat för att inte konflikten skulle fortsätta spridas i klassen. Kuratorn samtalar med de elever som hon redan har samtalstider med om hur incidenten påverkat eleven och klassen i stort. Kuratorn anar att det kan ha varit en annan elev som har skapat ett konto i elev Bs namn. Kuratorn började arbeta med den misstänkte elevens självkänsla och försöka få eleven att förstå att det inte var en vänlig handling av eleven. Detta skedde utan att berätta för eleven att hon misstänkte den för att ha skapat kontot. När polisen tagit reda på att det är denna elev som skapat kontot bad eleven om ursäkt till elev A och B.

Om en vuxen får reda på att någonting liknande har hänt på sociala medier anser kuratorn att elevens föräldrar ska polisanmäla händelsen. ”Det är inte en skolfråga och det är inte skolan som ska gå in och rådda i det”. Kuratorn tänker att om skolan och föräldrarna gör på detta sätt kommer ryktet att sprida sig till andra klasser och får barn att tänka att en elak handling på sociala medier kan leda till konsekvenser.

Skolkuratorn anser att ”skapa ett konto i en annans persons namn är en ny form av nätmobbning. Många gånger har skaparen av kontot inte dåligt uppsåt. Det menas inte så illa som det sen blir”.

Vi har kollat upp de tre skolornas likabehandlingsplan för skola 7. För att underlätta för läsaren skriver vi ut skolorna i A, B och C. Skola A skriver om hur de ska arbeta mot att motverka kränkande behandling och diskriminering, det nämns om mobbning i likabehandlingsplanen men ingenting om hur skolan ska arbeta med mobbning som sker på sociala medier. Skola B skriver i deras likabehandlingsplan om hur de ska arbeta med kränkande behandling men ingenting om hur de ska arbeta med mobbning som sker på sociala medier. Skola C nämner i deras likabehandlingsplan hur skolan ska arbeta med kränkande behandling och mobbning. Skolan nämner även att sociala medier är en arena som elever kan bli kränkta på.

Skolkurator från skola 8

Denna skola undervisar elever i årskurserna F-9. Det går cirka 630 elever på skolan. Kuratorn har arbetat på denna skola sedan augusti 2014. Hon arbetar heltid på skolan. Intervjun ägde rum på skolkuratorns kontor.

När frågan om skolkuratorn märker av elevernas användande av sociala medier svarade kuratorn att hon skulle vilja särskilja på ordet mobbning. Mobbning menar kuratorn är en form av systematisk kränkning. Eftersom kuratorn enbart arbetat på skolan sedan hösten 2014 kan hon inte se att hon stött på det problemet på det sättet. Däremot är det enligt henne mycket som sker över nätet och det kan handla om forum som KIK och Ask. ”Framförallt Ask kan jag tycka är en riktig fälla för de är anonyma och kan ställa väldigt intima frågor. Det kanske inte alla gånger är att eleverna medvetet kränker varandra men den öppenhet som framkommer blir på ett annat sätt”. Det handlar enligt kuratorn om kränkningar och engångshändelser och därmed inte mobbning. ”En person kan ställa en intim fråga till någon annan vilket gör att den andre personen kan känna sig utsatt och blottad för att den måste svara på meddelandet”. Kuratorn upplever att detta sker både bland pojkar och flickor. Det kan ha varit en händelse som skett på fritiden och som följer med in i skolan. Kuratorn får då samtala med alla de involverade och se vad det är som har hänt. ”Jag upplever det som att flickor har en större tendens att vilja analysera, du skrev såhär och såhär medan pojkarna säger osoftt att du skrev såhär.”

På frågan om skolkuratorn tycker att det sker mer kränkningar och mobbning i skolan eller utanför skolan blev svaret att hon anser att det är både och. Kuratorn menar att jargongen på skolan kan vara väldigt hård. När hon började arbeta på skolan reagerade hon på att det användes ganska grova ord och att det ganska ofta sker att någon elev blir kallad för kränkande ord som bland annat ”åsnå” eller ”hora”. Kuratorn menar att de vuxna måste göra barnen medvetna och kunna informera om de olika begreppen. Kuratorn nämner under intervjun ett ärende där några tjejer från skolan kallade varandra för ”hora”. Skolkuratorn samtalande med dessa elever om vad begreppet innebär och hur det kan tolkas.

Skolkuratorn kan få känslan av att elever i årskurs 4 och 5 har en väldigt stark kontakt med sina mentorer vilket bidrar till att de reder ut många konflikter på egen hand. De elever som går i årskurs 6, 7 och 8 besöker oftast skolkuratorn då det uppstår konflikter. De elever som går i årskurs 9 reder oftast ut konflikter på egen hand. Det varierar hur skolkuratorn får vetskap om att det förekommer mobbning på sociala medier. Dels blir kuratorn kontaktad av lärarna, mentorena, eleverna själva, klasskompisar eller EHT. I elevhälsan ingår specialpedagog, psykologen, skolsköterskan, studie och yrkesvägledare och ibland den andra kuratorn som finns i andra skolbyggnaden.

När frågan ställdes om hur kuratorn anser det är att arbeta med mobbning som sker på sociala medier svarade hon att all personal i skolan har fått forma ett tillfälligt skyddsnät eftersom det tidigare inte funnits speciallärare samt specialpedagoger i tillräcklig omfattning, vilket gjort att kuratorn fått kombinera sina vanliga arbetsuppgifter med speciallektioner. Kuratorn har ett antal elever som har sina fasta tider och besöker skolkuratorn en timme i veckan. Eleverna har möjlighet att prata av sig

och få egen tid. Sedan finns de elever som inte har ett behov av att samtala med kuratorn men ändå har ett behov av att komma ifrån gruppen genom att sitta i kuratorns kontor.

Kuratorns erfarenhet är att skolpersonalen har ett bra samarbete med varandra men att kuratorn i en skola som profession är ganska ensam. ”Det kan jag märka när man diskuterar att man har sin egen ingång från sin egen profession när man diskuterar med andra”. Förutom det menar kuratorn att elevhälsan har ett stort utbyte av olika professioner där de kan diskutera med varandra och där de tillsammans har en likartad grundsyn som skiljer sig från lärarkollegiet. Kuratorn blir ofta inbjuden till föreläsningar som hon kan gå på, däremot har hon ingen handledning som hon får. ”Vi har försökt att få ihop någonting med kuratorerna så att man faktiskt får ett utbyte med varandra. Man är ju som sagt ganska ensam. Det är ju inte som att sitta på Socialtjänsten där alla är socionomer”.

När frågan ställdes om skolkuratorn anser att något kan eller bör förbättras med mobbing som sker på sociala medier ansåg kuratorn att det utifrån skolans håll inte går att göra mer än vad som redan görs.

Skolkuratorn anser att det förebyggande arbetet på skolan är bra. Det förebyggande arbetet i skolan är att varje elev ska få en bild på husmodellen (där skolpersonalen hjälpts åt att lägga in alla delar som finns i skolans byggnad). Vidare menar skolkuratorn att eleverna sedan får skriva ner på papper var i skolan de känner sig otrygga.

I högstadiet väljer skolan att eleverna under lektionstid får lämna in sina mobiltelefoner för att konflikter under lektionstid inte ska förekomma. Men kuratorn menar att det handlar om en balansgång eftersom att det blir ett intrång i ens personliga integritet och det gäller då att förklara genom att motivera för eleverna varför de lämnar ifrån sig mobiltelefonerna under lektionstid. Skolan har datorer som eleverna får låna under skoltid till undervisningssyfte. Men eleverna har ändå tillgång till sina mobiler som de kan använda under rasterna. ”Det finns en förälder som var så orolig för sin dotter att hon höll på med just Kik och Ask, där hon hade kontakt med pojkar. Men sedan visade det sig att föräldrarna tog telefonen ifrån henne men hon är ju inne på sina kompisars telefoner istället”. Flickan som anges i ovanstående exempel går i årskurs 7 på skolan. Kuratorn menar att många elever inte tycker det är enkelt att prata med varandra efter att en konflikt uppstått och börjar de prata med varandra innan händelsen är löst är risken att situationen blir mer infekterat. Men när eleverna sedan sitter tillsammans med kuratorn får de gå laget runt och berätta hur de upplevt händelsen som varit och då gäller det att alla ska få rätt att få komma till tal utan att bli avbruten. Kuratorn menar på att om hon inte sitter med kanske de involverade eleverna skulle avbryta varandra och inte låta varandra få komma till tals, men med en vuxens funktion ges en möjlighet att kunna sortera informationen och få alla att lyssna på varandra.

Det åtgärdande arbetet kan ses utifrån händelsen. ”Vi hade ett fall och det var årskurs 6 där vi har en flicka som är mörk och som också har varit i en småklass. Hon stammar och har jätte svårt med kontakten. Det är fler som har sagt taskiga saker till henne och som hon har hört av andra att de har sagt det till henne och där tog vi in föräldrarna”. I denna situation menar kuratorn diskuteras det om

vad som har hänt, varför och hur detta kan upplevas därefter sker en uppföljning för att se om det blivit bättre.

Skolkuratoren nämner under intervjun om ett annat fall där en 12 årig flicka har skickat nakenbilder på sig själv till en 19 årig pojke. I det ärendet fick skolkuratoren kontakta barnets förälder. Mamman gjorde en polisanmälan och skolkuratoren kunde i denna situation följa med till polisstationen för att stötta och finnas till hands för både barnet samt föräldrarna. Skolan har en skyldighet att utreda när det har skett något på nätet som har en koppling till skolan. Det kan ibland vara elever från denna skola och elever från en annan skola där det skett en konflikt och då måste skolan agera och ha en öppen kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna. Även om ärendet inte ligger på ena skolans bord bör det ändå tas upp.

Vi har läst likabehandlingsplanen för denna skola. Planen var omfattande och innehållsrik. Skolan har en genomtänkt plan för hur de ska arbeta med att reducera kränkande behandling och mobbning på skolan. Det står däremot ingenting specifikt om hur skolan ska arbeta med kränkande behandling eller mobbning som sker på sociala medier.

Friends

Friends är en organisation som grundades 1997 och arbetar i syfte att förebygga mobbning (Friends.se). Den person som intervjuats från Friends är projektledare och arbetar med frågor som rör mobbning och kränkande behandling som sker på nätet. Personen har avidentifierats och kallas i denna text för X.

X tycker att det är viktigt att påpeka att begreppen kränkande behandling och mobbning inte är synonymer. De används ofta som synonymer, även av honom själv. X förklarar att kränkande behandling är ett väldigt vitt begrepp, eftersom det handlar om den enskildes upplevelser av att ha fått sin värdighet kränkt. Begreppet mobbning å andra sidan har en tydligare avgränsning, då det handlar om upprepade handlingar som har för avsikt att såra. Samtidigt kan begreppet bli för avgränsat så att vissa sårande handlingar faller utanför. Med andra ord ska begreppen ses som kompletterande till varandra och inte som synonymer.

När vi frågade om Xs arbetsuppgifter blev svaret långt. X svarade att han ska driva arbetet mot mobbning och kränkande behandling på nätet och att det arbetet sker på en massa olika sätt. Som han ser det är hans primära arbetsuppgift att Friends ska ha så bra utbildningar ute på de svenska skolorna som möjligt. X berättar att utbildningarna är kärnan i verksamheten och att det är via utbildningarna som kontakten med skolorna sker. Den absolut största kontakten ute på skolorna är med personalen. För Friends är det viktigt att arbetet med de sociala medierna handlar om de vuxnas ansvar. Därför är utbildningens mål att ge personalen konkreta verktyg i hur vuxna ska ta ansvar för att skapa en ”schyst stämning på nätet”.

Utbildningarna som Friends håller i hålls i olika program. Den vanligaste och mest allmänna kallas för Friendsprogrammet och håller på i tre år på en och samma skola och följs upp kontinuerligt. Idag

har det digitala en väldigt liten del utav utbildningen. Utbildningen är en cirka två timmar föreläsning för personalen och cirka fem minuter används åt sociala medier. X hävdar att det digitala är en viktig framtidsfråga och att utbildningen måste kompletteras med digital närvaro. X arbetar strategiskt med hur Friends som verksamhet ska arbeta med nätmobbning och nätkränkningar i framtiden. X uttryckte det som "[D]et är ju via våra utbildningar som vi gör skillnad och det är där vi bygger vårt förtroende och det är där vi bygger vår kompetens, det är där vi ... det är där det spelar roll liksom." Det finns dock en utbildning som handlar om nätet, kallad för Schyst på nätet. Den hålls enbart vid ett tillfälle och följs inte upp. Utbildningen handlar om hur vuxna ska skapa en "schyst" stämning på nätet. X menar att många vuxna ser problemet med mobbning och kränkande behandling på nätet som ett tekniskt problem. Där de anser att det är de sociala mediernas fel att folk blir kränkta eller mobbade på sociala medier. Det blir ett sätt för många vuxna att skylla ifrån sig och att inte ta ansvar. X hävdar att det inte är särskilt enkelt och säger att det istället handlar om sociala relationer. X förklarar att fördelen med att vara vuxen i detta fall är att vuxna har tränat på det sociala samspelet i många år och har mycket mer erfarenhet av det än vad ungdomar har. Därmed är vuxna förebilder för ungdomar och har ett stort ansvar i att lära ungdomar att bete sig på ett "schyst" sätt när de vistas på nätet.

På frågan om nätmobbning och nätkränkning ökar blev svaret, "nej".

Det finns ingenting som visar att det ökar. [...] Däremot kan det vara så att vi i vuxenvärlden blivit bättre på att uppmärksamma problemet. Men när man tittar mätningar, våra och andra mätningar, som man gjort flera år på samma sätt så finns det ingenting som visar att mobbning och kränkningar på nätet ökar. Det finns en bild av att det är kris och katastrof, men så är inte fallet. Det har alltid varit så att vuxenvärlden förfasar sig över saker som barn och unga gör, speciellt om det är någonting nytt och tekniskt. Det är en ytterst liten del av internet som är dåligt och väldigt lite av kommunikationen som är kränkningar på nätet. Det mesta är ändå väldigt bra eller neutralt. Sedan kan det vara så att om du är mobbad i skola idag kan mobbningen följa med dig hem på ett annat sätt än den gjorde förr. Det är den lilla delen som anses dålig av internet som Friends och övriga samhället måste arbeta hårt för att få bort.

X påstår att forskning har kunnat visa att folk blir mer ohämmad på nätet och att det finns både en positiv och en negativ sida av det. X menar att den positiva sidan är att personen vågar skriva saker som denne kanske inte vågar säga till någon. Det negativa är att personen kan haspla ur sig saker. Vidare hävdar X att tonen på nätet är hårdare än tonen på skolgården eller tonen i korridorerna. "Det kan ha att göra med att man inte får en omedelbar respons då man skriver någonting på nätet och att man inte ser den omedelbara speglingen hos den person man förolämpar". X tillägger: "Dessutom är det så här att, min fasta övertygelse, är att vi i vuxenvärlden har pratat för lite om hur man är mot andra på nätet." Han säger att det är vuxnas ansvar att driva diskussionen. "Allt som en person gör har vi lärt oss". Det tar år av socialisering för en person att begripa hur han eller hon ska bete sig. När det kommer till nätet har den socialiseringen inte skett, hävdar X.

Samma diskussioner som en förälder har med sitt barn om hur man betar sig i vardagen måste en förälder ha angående nätet. Hur skriver man till andra på nätet? Om du blir utsatt, hur kan du agera? Om du står vid sidan om och ser att någonting händer, finns det någonting som du kan göra då? Vilka lagar gäller för olaga hot, gäller olaga hot också på nätet? Bara för att det kan finnas en tuff jargong på nätet ska du inte behöva ta det.

X berättar att Friends stod med en monter på DreamHack i höstas. (DreamHack är världens största digitala event. Där finns allt för en Esportentusiast. Eventet hålls över hela världen och en gång per år hålls DreamHack i Sverige, www.dreamhack.se). Friends lät besökare svara på en enkät. Av de som svarade på enkäten svarade 70 % att de har hört eller läst, till exempel, rasistiska kommentarer på nätet. X säger: ”Fan det är ju inte okej. Vi skulle aldrig, vi går ju inte runt och skriker det till varandra på gatan här.”

X menar att det är viktigt att komma ihåg att mobbning och kränkningar på nätet är 10 år, max 15 år gammalt. Det är ett relativt nytt problem. För bara fem år sedan fanns inte smartphones och människan var förvisad till en stationär dator för att kunna gå in på sociala medier. Därför tycker X att vi ska vara snälla mot oss själva och tänka att vi gör så gott vi kan, då vi försöker bekämpa mobbningen och den kränkande behandlingen som sker på nätet. ”Det betyder dock inte att vi ska vara nöjda och Friends, och andra organisationer, driver att mobbning och kränkningar på sociala medier är någonting som man måste prata mer om”. X menar att om vuxna skaffar sig kunskap om barnens aktiviteter på nätet och samtidigt förmedlar sina kunskaper om socialt uppträdande till barnen kommer det att lösa sig. Vuxna måste vara förebilder. ”Det vore ju jädra märkligt om alla Sveriges 15 åringar tänker, de vuxna kränker varandra, nu har vi bestämt oss, vi slutar”. ”Förr var rummen för barn separerade från de vuxnas rum, idag har dem smält samman till stor del. Det är en ny situation att vi plötsligt har tillgång till en massa information som vi förut inte har haft. Frågan är hur vi ska förhålla oss till det”.

Analys/slutsatser

I detta avsnitt analyseras resultatet utifrån den valda teorin, The online disinhibition effect, och den tidigare forskningen. Analysens utformning är baserad på forskningsfrågorna. 1) *På vilket sätt arbetar skolkuratorn och övriga skolan förebyggande med mobbning och kränkande behandling som sker på sociala medier?* 2) *Hur arbetar skolkuratorn åtgärdande när någon har blivit mobbad på sociala medier?*

1. På vilket sätt arbetar skolkuratorn och övriga skolan förebyggande med mobbning och kränkande behandling som sker på sociala medier?

Det går att se av resultatet att skolkuratorerna är otydliga i sina svar om vad de och övriga skolan gör för förebyggande och åtgärdande arbete för att förhindra och åtgärda mobbning som sker på sociala medier. När skolkuratorerna skulle förklara det förebyggande arbetet visade det sig att den övergripande delen av det förebyggande arbetet bedrevs generellt för att reducera all typ av mobbning och kränkande behandling på skolan och att endast en liten del var direkt kopplad till sociala medier. Det är oväntat att skolorna inte har satsat mer specifika resurser för att motverka mobbning som sker på sociala medier. Sju av åtta skolkuratorer uppgav att de har haft fall där mobbning skett på sociala medier. Det betyder att skolorna vet om att mobbning sker på denna arena. Om skolkuratorn, och den övriga personalen på skolan, vet om att det förekommer mobbning som kan påverka elevens skolgång har skolan skyldighet enligt skollagen (2010:800) och diskrimineringslagen (2008:567) att arbeta mot att mobbning på sociala medier förekommer. En anledning till att problemet med mobbning på sociala medier inte uppmärksammas mer kan ha att göra med att när eleverna ska tala om vilka platser som känns otrygga i skolan, för den årliga likabehandlingsplanen (se s.10), har de inte uppgett sociala medier som en otrygg plats. Därmed räknar skolan med att det inte är en plats som behöver prioriteras. En annan anledning till de otydliga svaren kan vara att det är en svår plats att bekämpa mobbning på. Detta går att koppla samman med det Dunkels (2012, s.44) skriver om att ungdomar skapar kulturer, språk och seder som stänger ute de vuxna. Skolkuratorn utestängs från många sociala forum och har därmed svårt att få en inblick i vad som sker på nätet. Ungdomarna är snabbare än skolkuratorn på att hitta nya forum och de rör sig väldigt fritt mellan olika forum. Ett bra exempel är skolkuratorn från skola 5 som menar att när skolans personal eller kuratorn själv har fått förståelse för hur ett forum fungerar har eleverna redan gått vidare till ett nytt forum. Detta gör att det är mycket svårt för skolans personal att följa med i utvecklingen. Skolkuratorn från skola 7 berättar att eleverna dock kan vara mycket öppna med att visa vad som står på de olika forumen. Ibland kan eleverna komma själva och visa skolkuratorn och ibland får skolkuratorn fråga eleverna om de vill visa. Det pekar på att tillit är en viktig faktor i skolkurators yrke. Eleverna måste lita på att om de berättar någonting för en skolkurator, eller en lärare för den delen, tar det som eleven säger på allvar. Det Lindberg (2007, s.194-197) skriver går å andra sidan inte ihop med detta resonemang. Han skriver att elever inte tycker att skolkuratorn och lärarna gör tillräckligt då de berättar att de blivit utsatta. Dessutom tar Lindberg

upp att eleverna kan vara rädda för repressalier från mobbarna samt känner skam för det de blivit utsatta för och de inte vill berätta på grund av det. Om man ska tro på det Lindberg skriver bör det peka på att det finns en hel del ungdomar som blir mobbade på sociala medier som skolan inte får reda på.

Siffrorna från Berg & Sohlander Cassel (2012) och från Hernadi (2008) stödjer denna tanke. Cirka sju till åtta elever är mobbade i Sverige (Berg & Sohlander Cassel, 2012) och att mer än hälften av alla 14-18 åringar har blivit mobbade på nätet (Hernadi, 2008). Det räcker alltså inte med att vänta på att ungdomarna ska komma till skolkuratorn självmant utan skolkuratorn behöver fråga eleverna om de blir utsatta på sociala medier. Det går heller inte att utgå ifrån att om ungdomarna blir mobbade på sociala medier kommer det att komma upp som en otrygg plats i kartläggningen av skolan.

Enligt Sulers teori är traditionell mobbning och mobbning som sker på sociala medier inte samma sak. De sex faktorerna som Suler tar upp (se s.21-22) indikerar att mobbningen som sker på sociala medier är unik. Det gör att Sulers teori inte går ihop med skolkuratorernas svar om att skolorna fångar upp mobbningen som sker på sociala medier via arbetet med den traditionella mobbningen. Detta visar på att mobbningen som sker på sociala medier och den traditionella mobbningen behöver ses som två separata arenor, och inte som Enochsson och Olin (2007, s.146, 148) skriver, två kompletterande arenor. Siffrorna från Berg och Sohlander Cassel (2012) och från Hernandi (2008) stödjer Sulers teori. Det är ett mycket större antal elever som mobbas på sociala medier än på det traditionella sättet. Skolorna skulle därmed behöva ta mobbningen som sker på sociala medier på större allvar. Bland annat skulle mobbning som sker på sociala medier behöva uppmärksammas i skolornas likabehandlingsplaner mycket mer. Inga av likabehandlingsplanerna i dagsläget innehöll något egentligt arbete mot denna typ av mobbning.

Skolkuratorerna anser att det är föräldrarna först och främst som ansvarar över vad deras ungdomar gör på sociala medier. Mycket av det förebyggande arbetet påbörjas i hemmet, då föräldrarna kan uppfostra sina barn till att använda ett trevligt språk och hur ungdomarna ska använda sociala medier. Som projektledaren från Friends nämner lär sig alla människor hur de ska bete sig mot varandra och vad som är ett lämpligt språkbruk från en socialisationsprocess. Det betyder att vi lär oss av andra vad som är rätt och fel. Denna process pågår hela tiden och föräldrarna har det största ansvaret att uppfostra sina barn. Skolkuratorn från skola 7 nämner att föräldrarna bör ha koll på vilka forum som eleverna använder sig av. Ett sätt för skolan att stödja föräldrarna är att göra som skolkuratorn från skola 3 nämner. Hon berättar att skolan haft föreläsningar för föräldrar och skolpersonal om nätanvändning för att vuxna ska vara uppdaterade på hur sociala medier fungerar och hur vuxna kan hjälpa utsatta ungdomar. Dunkels (2012, s.85) menar att vi behöver skydda våra barn mot övergrepp och att ett sätt att göra det är att vuxna samtalar om internetanvändning och att utveckla ett förhållningssätt om hur de ska skydda barn mot övergrepp som sker på nätet.

Flera skolkuratorer säger att det många gånger kan visa sig att en elev har blivit mobbad på sociala medier då skolkuratorn arbetar med ett ärende rörande traditionell mobbning. Eleven blir alltså

mobbad både på ett traditionellt sätt och på sociala medier. Något som bekräftas i Friends nätrapport 2015 (s.5). Enligt deras siffror blir cirka en tredjedel av alla som blir kränkta eller mobbade på sociala medier mobbade på ett traditionellt sätt. Det betyder att det är troligt att skolan missar två tredjedelar av alla som blir mobbade på sociala medier. Skolkuratorerna i studien påpekade att det är lättare att få syn på mobbning som sker i skolans miljö än mobbning som sker på sociala medier. Sulers teori kan ge oss en förståelse för varför det ser ut på detta sätt. Utfrysningen är inte synlig och förtalen hörs inte. Personen som mobbar behöver inte visa sitt ansikte eller uppge sitt namn.

Många skolkuratorer uppgav att det oftast inte handlar om mobbning utan att det handlar om enstaka kränkningar. Dessa kränkningar baserar sig då i det flesta fall på klumpighet. Eleverna tänker sig inte för när de skriver på internet. Skolkurator från skola 1 berättade även att det kan uppstå missförstånd på internet. Eleven menar inte särskilt mycket med handlingen, men den i mottagaränden tar åt sig. Skolkuratoren från skola 3 tror att en bagatell många gånger kan blossa upp till ett stort bråk. Att det lätt blir missförstånd på internet kan förklaras med det som Suler skriver om i sin teori. Ungdomarna blir mindre hämmade på internet och därmed inte reflekterar över vad de säger och gör på samma sätt som om personerna skulle stå ansikte mot ansikte. Tidsförskjutningen i svaren kan också vara en bidragande effekt till att det är lättare att haspla ur sig någonting klumpigt för att personen inte ser mottagarens omedelbara känslor. Bristen på känslor i kommunikation som sker framför en datorskärm eller mobiltelefonskärm gör att det även blir lättare att misstolka någons ord eller handlande (Suler, 2004, s.321-324). Skolkuratoren för skola 7 hävdar att det är individer som upplever något tufft och att de behöver lätta på trycket och därmed skriver elaka saker på de sociala medierna. Skolkuratoren från skola 8 säger att en person kan ställa en intim fråga till någon annan vilket gör att den andre personen kan känna sig utsatt och blottad för att personen känner sig tvungen att svara på meddelandet.

2) Hur arbetar skolkuratoren åtgärdande när någon har blivit mobbad på sociala medier?

Det åtgärdande arbetet tar mycket tid och det gör att det förebyggande arbetet får stå tillbaka. I skollagen 2 kap, 25 § står det att skolkuratoren har i uppdrag att arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Alla skolor skriver på ett eller annat sätt att de har nolltolerans mot mobbning och kränkande behandling i sina likabehandlingsplaner. Det kan tolkas som om att en strävan är att det åtgärdande arbetet ska bli överflödigt eftersom ett välfungerande förebyggande arbete gör att mobbning och kränkningar inte förekommer i skolans värld. Utifrån skolkuratorernas utsagor går det att utläsa att denna utopivärld är långtifrån att bli verklighet. En av skolkuratorerna, från skola 7, berättade att hon har en väntelista med elever som vill ha samtal med henne. Hon menar på att arbetet inte ska få se ut på det sättet och att mer resurser behöver läggas på skolkuratorns profession. Alla skolkuratorer påpekade att arbetet är akutstyrkt och att mer handledning skulle uppskattas. I Novusundersökningen står det om att skolkuratorers akutstyrda arbete bidrar till att skolkuratorer behöver

prioritera bland sina arbetsuppgifter för att kunna hinna med. Det framkommer att det oftast är det förebyggande arbetet som får stå tillbaka. I intervjuerna med skolkuratorerna framkommer det att det är trygghetsteam och lärare som får ta en stor del av det arbetet. Skolkuratorerna berättade att de gärna skulle vilja arbeta mer förebyggande är vad de hinner med både över lag men även mer med mobbing som sker på sociala medier. Med andra ord är det mest tertiära preventioner som skolkuratorerna hinner med och det primära och sekundära brottsförebyggande arbetet får stå tillbaka (se s.11).

Ett problem med att åtgärda mobbing som sker på sociala medier är att det är svårt att veta vem som blir utsatt. Det gör att det inte är lätt att stödja den eleven i det som han/hon går igenom. Det är även svårt att ta reda på vem det är som mobbar. Det gör att det är svårt att säga åt den eleven att sluta med sitt oönskade beteende, samt att ta bort de elaka kommentarerna eller bilderna från de sociala medierna. En anledning till att det är svårt att upptäcka mobbing på sociala medier är för att de flesta ungdomar inte själva talar om att de blir mobbade (Lindberg, 2007, s.194-197). Även Sulers teori kan användas för att ge klarhet i varför det åtgärdande arbetet blir svårt. Anonymiteten och skapandet av alias bidrar till att dölja personen som mobbar (Suler, 2004, s.321-324). Skolkuratorerna säger att de arbetar åtgärdande med mobbing som sker på sociala medier ungefär på samma sätt som med traditionell mobbing. Men vad gör skolkuratoren och övriga skolan om det inte går att ta reda på vem det är som mobbar? Då kan skolkuratoren och övriga skolan endast försöka stödja den utsatte. Kan man anse att arbetet blir komplett i sådana situationer?

Diskussion

I detta kapitel redovisas det som denna studie har kommit fram till. Studiens syfte ska besvaras; *Studiens syfte är att undersöka hur skolkuratorer i skolan hanterar problematik (mobbing, kränkande behandling, trakasserier samt diskriminering) som uppkommer på grund av sociala medier?*

Det framkommer av studien att det är svårt att arbeta med sociala medier i skolan. Det är ett problem som inte syns och ett effektivt sätt att få reda på om någon blir mobbad på sociala medier är att fråga eleverna själva. Vuxna hänger inte med i den snabba takten som nya sociala medier dyker upp och gamla byts ut på samma sätt som ungdomarna gör och det gör att det är väldigt svårt för många skolkuratorer att förstå sig på alla de sociala forum som eleverna använder sig utav.

Det förebyggande arbetet bedrivs på ett generellt plan utan någon tydlig koppling till mobbing som sker på sociala medier. Det åtgärdande arbetet blir lidande utav att det i vissa fall inte går att hitta den som utsätter, samt utav att det som en gång publicerats uppe på nätet är svårt att radera helt och hållet på grund utav att informationen lagras på olika databaser. Vi finner det underligt att skolkuratorerna inte har skrivit in hur de ska arbeta med det åtgärdande arbetet i likabehandlingsplanerna. Likabehandlingsplanerna behöver användas i större utsträckning som ett verktyg för att komma till stånd med en väl utvecklad plan för hur arbetet ska bedrivas. Om det är så att en stor andel av de som blir mobbade på sociala medier inte kommer fram i ljuset är det ett problem. Likabehandlingsplanen är ett bra verktyg för att skapa riktning på arbetet och för att sprida planen med arbetet till lärare, elever och föräldrar. Varför är det så att likabehandlingsplanerna inte uppmärksammar mobbing som sker på sociala medier mer?. Är det för att skolan inte har frågat om sociala medier i sin kartläggning av skolan och att sociala medier då har fallit utanför kartläggningen som en potentiell otrygg plats? Eller kan det ha att göra med att eleverna inte reflekterar över det som sker på sociala medier som kränkningar och mobbing? Eller är det så att eleverna på skolorna helt enkelt inte känner sig otrygga på sociala medier?

I normalfallet ska både den utsatte och den som utsätter få berätta sin version av händelsen i ett samtal med skolkuratoren. Men hur ska skolkuratoren arbeta då gärningspersonen är okänd? Vi tror att skolkuratorerna har rutiner för det, men vi ställer oss frågan varför det inte står med i likabehandlingsplanen.

Vi har kunnat konstatera att många av skolkuratorerna anser att arbetet är självständigt. Skolkuratorerna påpekade att om en socionom vill arbeta som kurator har han/hon fördel av att ha arbetat med annat inom socialt arbete innan. Detta för att få erfarenhet av att arbeta med människor i olika typer av utsatta situationer. Skolkuratorns arbete handlar om att ständigt vara i kontakt med människor i bland annat råd och stöd och det är då viktigt att skapa ett gott samarbetsklimat med eleven. Många gånger arbetar socionomer med utsatta personer och där maktbalansen kan vara skev. Om socionomen vill arbeta med ungdomar som har psykisk ohälsa är det relevant för socionomen att

se om den psykiska ohälsan kan bero på mobbning. Särskilt är denna studie relevant för de socionomer som vill arbeta som skolkurator.

Projektledaren från Friends säger att vuxenvärlden alltid förfasat sig över saker som barn och ungdomar gör speciellt om det är någonting nytt och tekniskt. X säger att han anser att vi vuxna pratat för lite om hur man ska bete sig mot andra på sociala medier med våra ungdomar. Mobbning på sociala medier är ett nytt problem och med tiden kommer vuxenvärlden ikapp problemet och vi kommer att få nya verktyg för hur vi ska lösa problemet. Det är lätt att tänka att det är kris och katastrof, men så är inte fallet. Det är ytterst lite med de sociala medierna som är dåligt.

Utifrån studiens resultat går det att se att alla skolkuratorer svarar liknande på frågorna som ställdes utifrån intervjuguiden. Det kan tänkas att även om fler intervjuer hade genomförts hade resultatet blivit i stort sett detsamma. En upprepad studie skulle troligtvis ge samma resultat. Det gör att slutsatserna som dragits är reliabla och mätinstrumenten är valida. Läsaren bör vara försiktig i att generalisera detta resultat till andra skolor.

Fortsatt forskning

Det skulle vara intressant att få höra elevernas syn på skolans arbete med mobbning och kränkningar som sker på sociala medier. Märker de av arbetet? Upplever de att det sker kränkningar eller mobbning på sociala medier mellan elever på skolan? Det skulle även vara intresseväckande att se hur mycket rektorerna är involverade i arbetet och ifall de tycker att det är en prioriteringsfråga. Det kan även hända att lärarna har någon syn på arbetet. Ett tag var vi inne på att studera enbart en skola och att då rikta studien mot att se om de olika professionerna hade olika synvinklar på problemet. Vidare skulle det vara intressant att se om friskolors arbete med mobbning och kränkningar som sker på sociala medier skiljer sig från de kommunala skolornas. Antagligen är det övergripande arbetet utformat på liknande sätt, men eftersom kommunala skolor har krav på sig från kommunen och måste vara mer transparenta än friskolor skulle det vara intressant att se om det kan påverka arbetets utformning på något sätt.

Referenslista

- Akademikerförbundet SSR. (2012). *Kartläggning skolkuratorer*. NOVUS
- Alin Åkerman. B, Arrhenius. L, Erkers.H, Malmberg. F, Millberg. S & Rosengren. L. *Fler skolkuratorer kan bidra till att rädda liv*. Publicerad 2014-06-17. Hämtad 2015-02-02.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/starkt-elevhalsa-kan-forebygga-mobbning_3664844.svd
- Arbetsförmedlingen.se. *Kurator*. Hämtad 2015-04-23.
<http://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetssookande/Yrke-och-framtid/Yrken-A-O/12.78280711d502730c1800072.html;jsessionid=28202FAFBA239A8936E317EE3AF93519?url=1119789672%2FYrken%2FYrkesBeskrivning.aspx%3FiYrkeId%3D208&sv.url=12.78280711d502730c1800072>
- Berg, M. & Sohlander Cassel, A. (2012) Cirka 50 000 elever är mobbade i Sverige – Fakta: Mobbning i siffror. *Aftonbladet*. Annons 2012-09-26.
- Bergström, A. & Wadbring, I. (2010) Mediers värde för olika generationer. I Holmberg, S. & Weibull, L. (2010) *Nordiskt ljus – 37 kapitel om politik, medier och samhälle*. Litorapid Media AB: Göteborg
- Brottsrummet.se. *Mobbning*. Hämtad 2015-03-30.
<http://www.brottsrummet.se/sv/mobbning>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder (2:2 uppl.)* Liber AB: Malmö
- Carter. MA. (2013). *Protecting oneself from cyber bullying on social media sites - a study of undergraduate students*. Procedia- social and behavioral sciences. doi:10.1016. Pages 1229-1235. Hämtad 2015-05-01.
- Dunkels. E (2012). *Vad gör unga på nätet?* (2 uppl.) Gleerups Utbildning AB
- D-Wester. Y. (2005). *Socionomen i skolan*. (1 uppl.) Gothia AB
- Enochsson, AB., & Ohlin, F (2007). Trakasserier och mobbning på den virtuella arenan (s145-153). I Thors. C (Red) (2007). *Utstött- en bok om mobbning*. Pedagogiska magasinets skriftserie, nr 6. Lärarförbundets förlag: Stockholm. Tryck: Erlanders Berlings AB.
- Facebook.se. *Vad är Facebook?*. Hämtad 26-07-2015.
http://www.facebook-faq.se/facebook/vad_ar_facebook.htm
- Facebook.se. *Vad är Instagram?*. Hämtad 26-07-2015.
https://www.facebook.com/help/instagram/424737657584573?locale=sv_SE
- Friends. (2015). *Friends nätrapport*. I samarbete med HP och Symantec.
- Friends. (2014). *Friendsrapporten 2014*.
- Frånberg. GM & Wrethander. M (2011). *Mobbning- en social konstruktion?* (1 uppl). Studentlitteratur AB, Lund
- Hernadi, A. (2008) Unga mobbas på nätet. *Svenska dagbladet*. Annons 2008-01-28
- Hornbeck. K & Moreno. M. (2011). *Social networks and cyber bullies. What are your patients telling you?* Hämtad 2015-05-01

Kvale, S. & Brinkmann S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun* (uppl 3:1)
Studentlitteratur AB: Lund

Lab. SP. (1997). *Crime prevention. Approaches, practices and evaluations* (third edition).

Lindberg, O. (2007). Mobbningsoffrens erfarenheter av skam och skamrelaterade känslor. En teoretisk fördjupning (s189-207). I: Carleheden, M. Lidskog, R. & Roman, C. (2007). *Social interaktion förutsättningar och former*. Liber Förlag: Malmö.

Nationalencyklopedin. Hämtad 2015-03-20.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sexuella-trakasserier>

SFS Skollag (2010:800).

SFS Diskrimineringslag (2008:567).

SFS Offentlighets- och sekretess lag (2009:400).

SFS Om etikprövning av forskning som avser människor (2003:460).

SFS Personuppgiftslag (1998:204).

Skolverkets allmänna råd (2012). *Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*. Elanders Sverige AB: Stockholm.

Skolverket (2011a). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*.

Skolverket (2011b). Rapport 353 – *Utvärdering av metoder mot mobbning*.

Skolverket.se. (2013a) *Regelverk, kränkningar*. Hämtad 2015-03-20.

<http://www.skolverket.se/regelverk/mer-om-skolans-ansvar/krankningar-1.201704>

Skolverket.se. (2013b) *Regelverk, mer om skolans ansvar*. Hämtad 2015-03-20.

<http://www.skolverket.se/regelverk/mer-om-skolans-ansvar>

Skolverket.se. (2015) *Skolutveckling, statsbidrag*. Hämtad 2015-03-20.

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/statsbidrag/grundskole-och-gymnasieutbildning/personalforstarkningar-inom-elevhalsan/personalforstarkningar-inom-elevhalsan-1.169307>

Sohlberg, P. & Sohlberg BM. (2013) *Kunskapens former – vetenskapsteori och forskningsmetod*. (3:1 uppl.) Liber AB: Stockholm.

Suler, J. (2004) The online disinhibition effect. I *CyberPsychology & Behaviour*, Volume 7, Number 3, Mary Ann Liebert, Inc.

Surflugnt.se. *Vad är Snapchat?*. Publicerad 2015. Hämtad 26-07-2015.

<http://surflugnt.se/uncategorized/2015/vad-ar-snapchat/>

Svt.se. *Ask.fm erbjuder avslöja anonyma användare*. Publicerad 2013. Hämtad 26-07-2015.

<http://www.svt.se/nyheter/utrikes/ask-fm-erbjuder-att-avsloja-anonyma-anvandare>

Tryggabarn.nu. *Mobbning på nätet*. Publicerad 2013. Hämtad 26-03-2015.

<http://www.tryggabarn.nu/9-ar/foraldraskap/mobbning-pa-natet>

Bilaga 1

Intervjuguide

Studiens syfte är att undersöka hur skolkuratorer arbetar med problematik (kränkningar, trakasserier, diskriminering och mobbning) som sker på sociala medier.

På vilket sätt märker du av elevernas användande på sociala medier?

Anser du att det förekommer mobbning på sociala medier på skolan? Kan du ge något exempel?

Förebyggande

Har skolan en utarbetad plan på hur skolan ska arbeta förebyggande med mobbning på sociala medier? Berätta, hur ser den planen ut?

Metoder?

Hur anser du att detta arbete bör se ut?

Vilka jobbar med detta arbete?

Åtgärdande

Hur arbetar skolan åtgärdande då det har skett mobbning på sociala medier? Berätta, kan du ge exempel? När har detta arbete gått bra/mindre bra?

Metoder?

Hur anser du att detta arbete bör se ut?

Vilka jobbar med detta arbete?

Främjande

Hur ser det främjande arbetet ut kring mobbning på sociala medier?

Metoder?

Hur anser du att detta arbete bör se ut?

Vilka jobbar med detta arbete?

Har det hänt att skolan behövt anmäla ett fall? Vad hände då? Vad handlade det fallet om/ ge ett typexempel?

Hur anser du det är att arbeta med denna arbetsuppgift? När är det svårt?

Känner du att du får tillräckligt med stöd i ditt arbete kring mobbning på sociala medier från organisationen eller eventuellt utomstående organisationer? Berätta hur det stödet ser ut.

Tar arbetet med mobbning på sociala medier tid och resurser från andra arbetsuppgifter? Berätta, hur tänker du?

Hur får du veta om en elev har blivit mobbad på sociala medier?

Anser du att någonting behöver eller kan förbättras i arbetet mot mobbning på sociala medier, i sådana fall vadå?

Bilaga 2

Samtyckesblankett

Hej,

Vi är två studenter från Ersta Sköndal högskola som läser sista året på socionomprogrammet. Vår kandidatuppsats kommer att handla om hur skolkuratorer i sin yrkesroll, arbetar förebyggande, främjande samt åtgärdande med mobbning som sker på sociala medier. Studien bygger på intervjuer med skolkuratorer som arbetar i skolor inom Stockholm stad men även Solna och Sundbybergs stad. Vi är intresserade av din uppfattning och erfarenhet av skolkuratorns roll i skolan.

Materialet i studien kommer att behandlas konfidentiellt. De personer som deltar i studien kommer att anonymiseras, detta gäller respondenterna men även de personer som förekommer i exempel. All material kommer därmed att avidentifieras och det Du berättar kommer att förvaras så att inga obehöriga har möjlighet att komma åt det insamlade materialet.

Vi kommer att spela in under intervjun och det insamlade materialet kommer enbart att användas till kandidatsuppsatsen. Det inspelade materialet kommer efter transkriberingen att förstöras. Uppsatsen kommer att publiceras i databasen Diva.

- Jag samtycker till att delta i studien, att all inspelad material och information behandlas enligt den information som ges ovan. Deltagandet är frivilligt och Du kan när som helst avbryta undersökningen om Du av någon orsak längre inte vill medverka. Du behöver heller inte uppge varför du avbrutit deltagandet.**

Underskrift

Datum

.....

.....

Kontaktuppgifter

Isabella Abdi
Johanna Siverling

Bilaga 3

Intervjuguide - Friends

Hur länge har du arbetat på Friends?

Vad innefattar dina arbetsuppgifter?

Hur arbetar ni i samarbete med skolor?

Hur arbetar ni med mobbning som sker på sociala medier?

Ni har gjort en satsning om mobbning som sker på sociala medier, kan du berätta mer om det?

Bilaga 4

Samtyckesblankett- Friends

Hej,

Vi är två studenter från Ersta Sköndal högskola som läser sista året på socionomprogrammet. Vår kandidatuppsats kommer att handla om hur skolkuratorer i sin yrkesroll, arbetar förebyggande, främjande samt åtgärdande med mobbning som sker på sociala medier. Studien bygger på intervjuer med skolkuratorer som arbetar i skolor inom Stockholm stad men även Solna och Sundbybergs stad. Vidare är vi intresserade av att se hur organisationen *Friends* arbetar med mobbning som sker på sociala medier.

Materialet i studien kommer att behandlas konfidentiellt. De personer som deltar i studien kommer att anonymiseras, detta gäller respondenterna men även de personer som förekommer i exempel. All material kommer därmed att avidentifieras och det Du berättar kommer att förvaras så att inga obehöriga har möjlighet att komma åt det insamlade materialet.

Vi kommer att spela in under intervjun och det insamlade materialet kommer enbart att användas till kandidatsuppsatsen. Det inspelade materialet kommer efter transkriberingen att förstöras. Uppsatsen kommer att publiceras i databasen Diva.

- Jag samtycker till att delta i studien, att all inspelad material och information behandlas enligt den information som ges ovan. Deltagandet är frivilligt och Du kan när som helst avbryta undersökningen om Du av någon orsak längre inte vill medverka. Du behöver heller inte uppge varför du avbrutit deltagandet.**

Underskrift

Datum

.....

.....

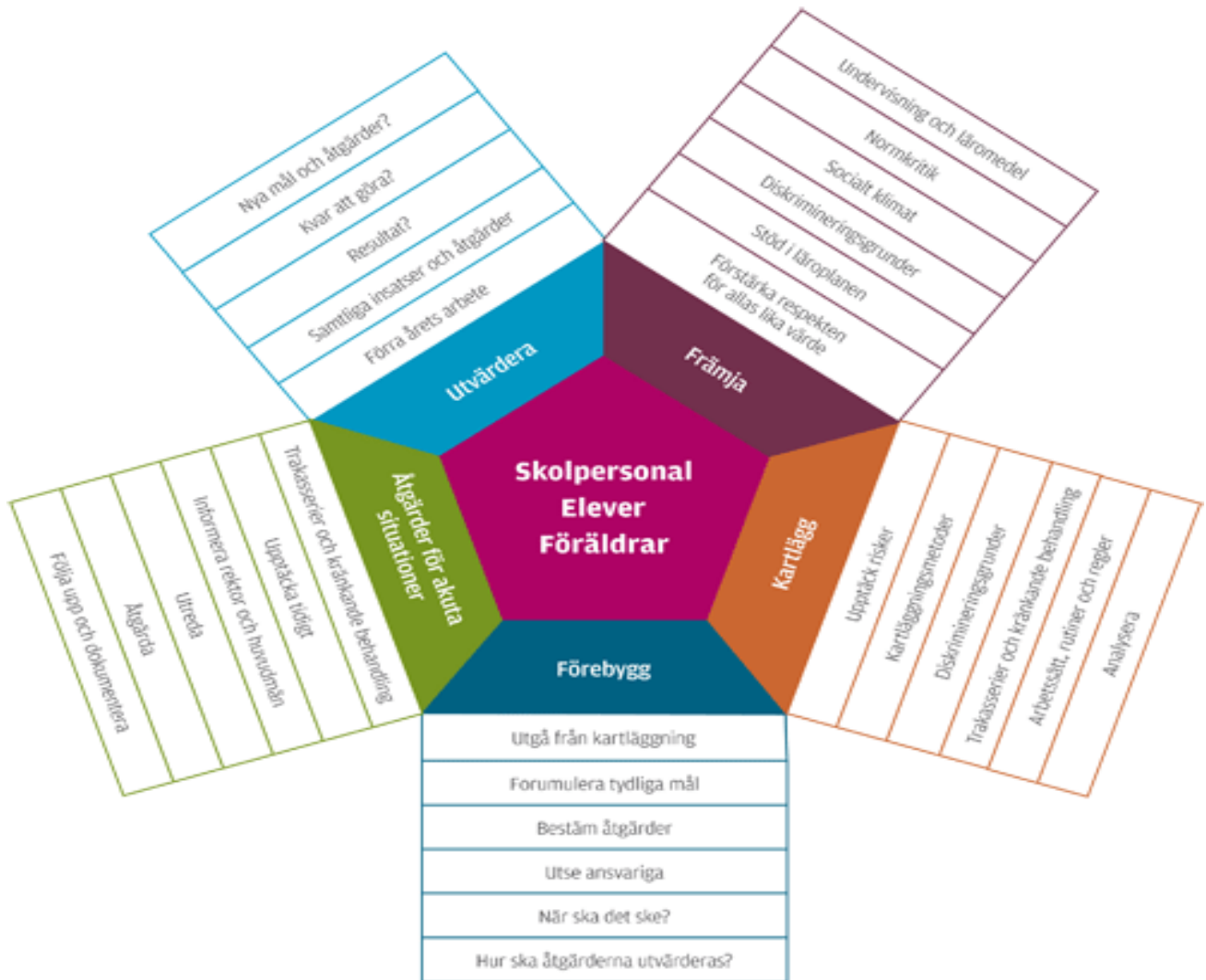
Kontaktuppgifter

Isabella Abdi
Johanna Siverling

Bilaga 5

Hjulet för likabehandlingsarbete

En bild som tagits fram för att underlätta för skolorna att göra likabehandlingsplanen kallas för ”hjulet för likabehandlingsarbete” och finns med i Diskrimineringsombudsmannens handbok *Lika rättigheter i skolan*.

Hjulet är tänkt att hjälpa skolor i deras arbete att upprätta den årliga likabehandlingsplanen. Alla delarna i hjulet måste finnas med i likabehandlingsplanen. Hjulet läses inifrån och ut och utgår från personalen, eleverna och föräldrarna. Hjulet ska ses igenom systematiskt, och börjar med att en *utvärdering* av förra årets plan ska göras.